

Vabariigi Valitsuse määruse
„Nehatu looduskaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse (edaspidi ka *LKS*) § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva kaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda, alaga liidetakse kõrval asuvad hoiualad ja kaitstavad looduse üksikobjektid, samuti laiendatakse kaitstavat ala ning kehtestatakse uus kaitse-eeskiri.

Kaitseala asub Pärnu maakonnas Lääneranna vallas Hõbesalu, Muriste, Nehatu, Paatsalu, Pivarootsi ja Rame külas.

Nehatu looduskaitseala on moodustatud ENSV Ministrite Nõukogu 11. juuli 1957. a määrusega nr 242 „Abinõudest looduskaitse organiseerimiseks Eesti NSV-s” kaitse alla võetud Nehatu soo botaanilis-zooloogilise keeluala põhjal. Looduskaitsealaks nimetati ala Vabariigi Valitsuse 24. jaanuari 2001. a määrusega nr 39 „Nehatu looduskaitseala kaitse-eeskiri”.

Vastavalt *LKS* § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse *LKS* § 13 lõike 1 alusel olemasoleva looduskaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda ning laiendatakse kaitseala. Muudatuse on tinginud vajadus tagada nõukogu direktiivi nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (edaspidi *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud rahvusvahelise tähtsusega soo-, metsa- ja rannikuelupaigatüüpide ning Euroopa parlamendi ja nõukogu direktiiv nr 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ET L 20, 26.01.2010, lk 7–25; edaspidi *linnudirektiiv*) I lisas nimetatud rannikulindude pesitsus- ja rändepeatuspaikade tõhusam kaitse. Kaitsealaga liidetakse Vabariigi Valitsuse 28. veebruari 2006. a määrusega nr 59 „Hoiualade kaitse alla võtmine Lääne maakonnas” moodustatud Kangruaadu, Oademetsa ja Porsiku hoiuala. Samuti arvatakse kaitsealasse osa piirnevast Väinamere hoiualast, mis on kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 18. mai 2007. a määrusega nr 154 „Hoiualade kaitse alla võtmine Pärnu maakonnas”. Kaitsealaga liidetakse ka kaitsealused Porsiku kadakad (kaitse alla võetud Haapsalu rajooni TSN TK 21. novembri 1984. a otsusega nr 267) ja osaliselt Paatsalu põlispuude grupp (kaitse alla võetud Lihula rajooni TSN TK 25. aprilli 1958. a otsusega nr 34). Kaitseala hõlmab osaliselt Natura võrgustikku kuuluva Väinamere loodus- ja linnuala.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Anni Kurisman (tel 472 4721, e-post anni.kurisman@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Nele Saluveer (tel 447 7386, e-post nele.saluveer@keskkonnaamet.ee), eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Kristiin Jääger (680 7424, e-post kristiin.jaager@keskkonnaamet.ee) ja advokaadibüroo FORT vandeadvokaat Kristel Raamat (tel 646 4045, e-post kristel.raamat@fortlegal.com). Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumite vahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson, (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee). Eksperdi hinnangu on andnud Raimo Pajula ja Kairi Sepp, keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta eluslooduse mitmekesisust, eelkõige rannikulõukaid ja Litoriinamere rannalõukast tekkinud Nehatu sood ning selle eri kinnikasvamisastmes jäänukjärvi, looduslikke ja poollooduslikke kooslusi, vee- ja rannikulinnustiku pesitsus-, sulgimis- ja toitumisasid, rahvusvahelise tähtsusega veelindude rändepeatuspaiku, kaitsealuseid liike ning laane-, salu- ja soovikumetsi ja neile metsadele iseloomuliku elustiku mitmekesisust.

Alal kaitstakse järgmisi loodusdirektiivi elupaigatüüpe: rannikulõukad (1150*), laiad madalad lahed (1160), rannaniidud (1630*), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad) (6210*), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), lood (alvarid) (6280*), niiskuslembedes kõrgrohustud (6430), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (6530*), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning lammi-lodumetsad (91E0*). Sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid.

Alal kaitstakse järgmisi linnudirektiivi liike: merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), hüüp (*Botaurus stellaris*), laululuik (*Cygnus cygnus*), luha-sinirind (*Luscinia svecica cyanecula*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), välja-loorkull (*Circus cyaneus*), soo-loorkull (*Circus pygargus*), rukkirääk (*Crex crex*), sookurg (*Grus grus*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), voot-põõsalind (*Sylvia nisoria*) ja punajalg-tilder (*Tringa totanus*).

Alal kaitstakse loodusdirektiivi II lisas nimetatud liike ja nende elupaiku. Need liigid on tiigilendlane (*Myotis dasycneme*), kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) ja emaputk (*Angelica palustris*).

Kaitsealustest ja ohustatud taimeliikidest kaitstakse vahelmist näkirohtu (*Najas marina* subsp. *intermedia*), lääne-mõõkrohtu (*Cladium mariscus*), valget tolmpaad (*Cephalanthera longifolia*) ja kärbesõit (*Ophrys insectifera*) ning nende elupaiku.

Kaitsealustest linnuliikidest kaitstakse alal mustsaba-viglet (*Limosa limosa*), rooruika (*Rallus aquaticus*) ja hallpõsk-pütti (*Podiceps grisegena*); käsitiivalistest põhja-nahkhiirt (*Epitesicus nilssonii*) ja pargi-nahkhiirt (*Pipistrellus nathusii*) ning nende elupaiku.

Alal kaitstakse hallhanede (*Anser anser*) koondumis- ja sulgimisasid.

Lisaks kaitstakse Nehatu looduskaitsealal Porsiku kadakaid ja kaitsealale jäävaid kaitstavaid looduse üksikobjekte (vt täpsemalt lk 10).

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eelduseks ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Nehatu looduskaitseala kaitse all olemise eelduseks on ohustatus, haruldus, tüüpilisus, rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine.

Madalaveelised rannikelupaigad on tüüpilised Lääne-Eesti laugetele rannaaladele. Need

elupaigatüübid kujunevad veetaseme kõikumise tagajärjel ning on rikka põhjaloomastikuga veelindudele ja kurvitsalistele toitumisealaks olevad madalad, veel ajuti merega ühenduses olevad või sellest hiljuti maakerke tagajärjel eraldunud **rannikulõukad** (1150*) ning lainetuse eest hästi kaitstud mitmekesise elustikuga **laiad madalad lahed** (1160). Nende rannikelupaigatüüpide ohustatus sõltub Läänemere seisundist või selle halvenemisest. Rannikulõukad on haruldaste ja ohustatutena lisatud loodusdirektiivi I lissasse ning märgitud seal esmatähtsate elupaikadena, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Rannikulõukad on meil levinud põhiliselt Lääne-Eestis ja läänesaartel.

Madalakasvuliste niidutaimedega soontaimede poolest liigirikkad looduslikud või poollooduslikud rohumaad **rannaniidud** (1630*) on Eestis kõige ulatuslikumalt levinud Lääne-Eesti mandriosas ja saartel. Seal asuvad Euroopa suurimad ja terviklikumad rannaniidud, mistõttu on Eestil eriline vastutus selle elupaigatüübi kaitseks. Madalmurused rannaniidud on paljude lindude, eeskätt kurvitsaliste olulised pesitsus- ja toitumispaidad. Nende koosluste taimkatte kujunemist mõjutab ühelt poolt maakerge ning teiselt poolt inimene koduloomi karjatades ja heina niites. Hoolduse lakkamisel kasvavad need pilliroogu või võsastuvad. Rannaniidud on Eestis ohustatud, kuna nende püsimine sõltub traditsioonilise niitmise ja karjatamise jätkumisest.

Lood ehk alvarid (6280*) ja **kadastikud** (5130) on poollooduslikud kooslused, mis on tüüpilised väga õhukese mullakihiga ja tasase pinnamoega paepealsetele aladele, mis levivad peamiselt Lääne-Eestis ja läänesaartel. Kadastik on kooslus, kus kadakas katab vähemalt kolmandiku alast. Looaladel on taimestik tavaliselt hõre ja madal, kuid liigirikas: valitsevad kuivataluvad ja lubjalembesed liigid. Lood on loodusdirektiivis märgitud esmatähtsa elupaigana ja nende levik on maailmas väga piiratud. Lisaks Eestile leidub loopealseid arvestataval hulgal veel vaid Rootsi suurtel saartel, seepärast on meil eriline vastutus nende kaitsmisel. **Kuivad niidud lubjarikkal mullal** (6210*) levivad Lääne-Eesti madalikul ja läänesaartel, samuti Põhja-Eesti lavamaal. Need on olulised kápaliste kasvukohad. **Liigirikkad niidud lubjavaesel mullal** (6270*) on levinud üle Eesti lubjavaeste liiv- ja liivsavimuldadega aladel. Elupaigatüüp **niiskuslembesed kõrgrohustud** (6430) hõlmab kõrgemakasvuliste soontaimedega rohustuid, mis palistavad kitsa ribana veekogude kaldaid, kuid ka metsaservi ning moodustavad puhverala väärtuslikuma tuumala ümber. Õistaimede poolest liigirikkad **aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud** (6510) on levinud kogu Eestis. Sellesse elupaigatüüpi arvatakse vähesel määral väetatud rohumaad ja rohkem kui kümme aastat tagasi sööti jäänud põllumaad, millel looduslik taimkate on taastunud. Nii Euroopas kui ka Eestis on kõik niiduelupaigad ohustatud, kuna elupaikade säilimiseks on vajalik pidev hooldamine, et vältida võsastumist ja metsastumist.

Puisniidud (6530*) on Eesti liigirikkaimad kooslused. Neid leidub mitmesuguste looduslike tingimustega aladel, need on kujunenud võsa ja puude osalise raiumise, niitmise ja karjatamise koosmõjul. Puisniitudel kasvab haruldasi ja ohustatud niiduliike, sh kápalisi, ning palju epifüütseid samblaid ja samblikke. Väga mitmekesine on ka puisniite asustav selgrootute fauna (suurliblikad, ämblikud, kärsaklased jms). Nii Euroopas kui ka Eestis on puisniidud jäänud järjest haruldasemaks eelkõige vanade puisniitude hooldamise lakkamise tõttu: koosluste ilme ja liigirikkus püsivad vaid siis, kui neid järjepidevalt hooldatakse. Kõige rohkem on Eestis puisniite säilinud ja viimasel kümnendil ka taastatud läänesaartel, Lääne- ja Pärnumaal. **Puiskarjamaad** (9070) on elupaigatüüp, mille ilme on kujunenud pikaajalise karjatamise mõjul ja püsib vaid juhul, kui jätkub tavapärane kasutus. Puiskarjamaid leidub rohkem Lääne-Eestis ja sealsetel saartel.

Poollooduslikud ehk pärandkooslused on ühed liigirikkaimad elupaigad maailmas ning nende säilitamine on Eesti riigi looduskaitse arengukava järgi üks olulisimaid looduskaitse vastutusvaldkondi (Looduskaitse arengukava aastani 2020). Kõik pärandkooslused on

Euroopas väga ohustatuks muutunud ja Eesti on üks põhilisi nende elupaigatüüpide esinemisalasid. Rannaniidud (1630*), lood (6280*), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*) ja puisniidud (6530*) on haruldaste ja ohustatutena lisatud loodusdirektiivi I lissasse ning märgitud seal esmatähtsate elupaikadena, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Nende elupaigatüüpide seisundi parandamisele tuleb senisest rohkem tähelepanu pöörata ning väljaspool kaitseala ei ole võimalik kõrge loodusväärtusega elupaigatüüpide kaitset tagada. Kadastikud (5130), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) ning puiskarjamaad (9070) on tüüpilised kooslused Lääne-Eesti rannikualadel ning niiskuslembesed kõrgrohustud (6430) on tähtsad elupaikade mitmekesisuse säilitamise seisukohast.

Kaitse-eesmärgiks on seatud kaitsealal leiduvad sookooslused. Elupaigatüüpi **lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga** (7210*) kuuluvad III kaitsekategooria taimeliigi lääne-mõõkrohu kasvukohad. Niisuguseid kooslusi leidub peamiselt Saare- ja Hiiumaal, Muhus ning Lääne- ja Loode-Eestis. Eestimaa Looduse Fondi (edaspidi *ELF*) tehtud soode inventuuri (Paal ja Leibak 2013) andmetel on Eestis elupaigatüüpi lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga pindala vähemalt 2200 ha, kusjuures 2/3 Eestis sellised kooslused üldse puuduvad ning kogupindala poolest on Eesti Euroopas Rootsi ja Prantsusmaa järel kolmandal kohal. Elupaigatüüp **liigirikkad madalsood** (7230) hõlmab liigirikkaimat osa madalsoodest, mis toituvad enamasti lubjarikkast põhjaveest. Valitsevad madalakasvulised tarnad ja pruunsamblad, rohkesti leidub lubjalembeseid liike, muu hulgas kápalisi. Koos vähese looduskaitse väärtusega kooslustega võiks elupaigatüüpi liigirikkad madalsood kuuluvate alade kogupindala Eestis küündida 35 000 ha-ni. *ELF*-i inventuuri hinnangul on elupaigatüüpi liigirikkad madalsood kuuluvad elupaigad Eestis sooladest kõige ohustatumad ning väljaspool Natura 2000 võrgustikku ei ole nende soodsa looduskaitse seisundi säilimine tagatud. Inventuuri tulemustes esitatud hinnangul kuuluvad liigirikkad madalsood vähemalt boreaalse regiooni ulatuses Eesti vastutuskosluste hulka, mis tähendab, et nende kogupindala poolest oleme Euroopas esirinnas ning meie tegemistest või tegemata jätmistest sõltub nende kosluste saatus. Peamine oht sooelupaigatüüpidele on kuivendamine ja veerežiimi muutmine, soostuvate niidukoosluste puhul ka võsastumine, metsastumine ja traditsioonilise põllumajandusliku kasutuse lõppemine. Viimastel aastatel on lisandunud ohutegurina mõnel pool ka rekreatsiooni mõju (liigne tallamine). Kaitsekorra jätkudes luuakse eeldused nende seisundi paranemiseks.

Vanad loodusemetsad (9010*) hõlmavad eeskätt puutumatu või vähese inimõjuga vanu metsi, kuhu kuuluvad nii okas- ja segametsad kui ka suurem osa lehtmetsi. Loodusemetsa iseloomustavad puude erivanuselisus, häilulisus, eri kõdunemisastmes surnud puud nii seisva kui ka lamapuiduna, tüükad ja jämedad kuivanud oksad, aukude ja õõnsustega puud, mis tagavad selliste metsade suure liigirikkuse. Vanades loodusemetsades leiavad elupaiga paljud ohustatud taime- ja loomaliigid. Eestis haruldasse elupaigatüüpi **vanad laialehised metsad** (9020*) kuuluvad lopsaka alustaimestikuga laialehised metsad, mis on jäänukid aastatuhandetetagusest soojemast ja niiskemast kliimaperioodist. Need kasvavad lainjatel moreentasandikel, oosidel, voortel, paekõlvikutel jt kõrgendikel, kus muld on toitainerikas ja kogu aasta veega hästi varustatud. Rohkem leidub selliseid metsi Pandivere ja Otepää kõrgustikul, Harju-, Rapla- ja Läänemaal, Pärnumaa loodeosas ning Saaremaal. **Soostuvate ja soo-lehtmetsade** (9080*) elupaigatüüpi kuuluvad nii soostuvad metsad, madaloometsad kui ka lodumetsad. Need levivad tasastel maadel, laugetes nõgudes või nõlvade jalamil, kus põhjavesi on maapinna lähedal ja põhjaveetase on kõikuv. Soostuvaid ja madaloometsi leidub rohkem Kesk- ja Loode-Eestis, lodumetsi enam Kirde-, Kesk- ja Edela-Eestis. **Lammi-lodumetsad** (91E0*) levivad jõe- ja ojalammide üleujutusala del, samuti ajuti üleujutatavatel järvekallastel, kus muld on rikastunud tulvaveesetega. Metsa liigiline koosseis ja struktuur oleneb sellest, millises lammiosas see kasvab. Lammi-lodumetsad on kujunenud lammi madalamatel, seega kauemaks vee alla jäävatel osadel. Puurindes valitseb sanglepp, kohati ka saar ja sookask. Metsaelupaigatüüpe ohustab eelkõige inimõju: metsaraie ja

kuivendamine.

Kaitse-eesmärgiks seatud looduslikud metsakooslused vanad loodusmetsad, vanad laialehised metsad, soostuvad ja soo-lehtmetsad ning lammi-lodumetsad on haruldaste ja ohustatutena lisatud loodusdirektiivi I lissasse ning märgitud seal esmatähtsate elupaikadena, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Natura 2007.–2012. aasta aruandluse (<http://bd.eionet.europa.eu>) kohaselt on Eestis vanu loodusmetsi 70 000 ha, vanu laialehiseid metsi 7600 ha (alla 0,1%), soostuvaid ja soo-lehtmetsi on 40 000 ha ning lammi-lodumetsi 3500 ha (alla 0,1%) ning nende seisund on hinnatud ebasoodsaks.

Nehatu looduskaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud 25 haruldase, ohustatud, tüüpilise või rahvusvahelisest kohustusest tuleneva liigi kaitse. Ülevaade nende liikide looduskaitsealuse alusel kehtestatud kaitsekategooriatest, Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) kategooriatest, kaitse alla võtmise eeldustest ning kuulumisest loodus- või linnudirektiivi lissadesse on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Nehatu looduskaitseala kaitse-eesmärgiks seatud liigid

Liik	Kaitse-kategooria	Punase nimestiku kategooria	Eeldus	LiD lisa	LoD lisa
merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	I	ohulähedane	haruldus	I	
hüüp (<i>Botaurus stellaris</i>)	II	ohulähedane	tüüpilisuus	I	
laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>)	II	ohuväline	tüüpilisuus	I	
luha-sinirind (<i>Luscinia svecica cyaneola</i>)	II	ohualdis	ohustatus, haruldus		
roo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>)	III	ohuväline	tüüpilisuus	I	
välja-loorkull (<i>Circus cyaneus</i>)	III	ohulähedane	haruldus	I	
soo-loorkull (<i>Circus pygargus</i>)	III	ohulähedane	tüüpilisuus	I	
rukkirääk (<i>Crex crex</i>)	III	ohuväline	tüüpilisuus	I	
sookurg (<i>Grus grus</i>)	III	ohuväline	tüüpilisuus	I	
punaselg-õgija (<i>Lanius collurio</i>)	III	ohuväline	tüüpilisuus	I	
vööt-põosalind (<i>Sylvia nisoria</i>)	III	ohuväline	tüüpilisuus	I	
mustsaba-vigle (<i>Limosa limosa</i>)	II	ohulähedane	haruldus	II	
suurkoovitaja (<i>Numenius arquata</i>)	III	ohuväline	tüüpilisuus		
rooruik (<i>Rallus aquaticus</i>)	III	ohuväline	tüüpilisuus	II	
hallpõsk-pütt (<i>Podiceps grisegena</i>)	III	ohulähedane	haruldus		
punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	III	ohuväline	tüüpilisuus	II	
tiigilendlane (<i>Myotis dasycneme</i>)	II	ohulähedane	ohustatus		II
põhja-nahkhiir (<i>Epitesicus nilssonii</i>)	II	ohuväline	tüüpilisuus		IV
pargi-nahkhiir (<i>Pipistrellus nathusii</i>)	II	ohuväline	tüüpilisuus		IV
kaunis kuldking (<i>Cypridium calceolus</i>)	II	ohulähedane	tüüpilisuus		II

emaputk (<i>Angelica palustris</i>)	II	ohulähedane	tüüpilisus		II
vahelmine-näkirohi (<i>Najas marina</i> subsp. <i>intermedia</i>)	II	haruldane	haruldus, ohustatus		
lääne-mõõkrohi (<i>Cladium mariscus</i>)	III	ohulähedane	tüüpilisus		
valge tolmpoa (<i>Cephalanthera longifolia</i>)	II	ohulähedane	haruldus		
kärbesõis (<i>Ophrys insectifera</i>)	II	ohulähedane	tüüpilisus		

Merikotkas on Eesti rannikualadel ning suurte siseveekogude ja jõgede lähedal levinud haudelind, kelle arvukus on viimastel kümnenditel taastunud, kuid ajaloolist arvukuse taset ei ole seni saavutatud. Hinnanguliselt elab Eestis 220–250 paari merikotkaid (Merikotka (*Haliaeetus albicilla*) kaitse tegevuskava, Nellis 2013). Merikotkas eelistab pesitseda vanas metsas või selle servas, kus metsa vanus on lehtmetsades 90 aastat ja okasmetsades 120–130 aastat. Merikotka populatsiooni ohustavad mitu tegurit: jätkuv oht keskkonnamürkidest, eelkõige pliihaavlite ja muu pliid sisaldava laskemoona kasutamine, sobivate pesapuude nappus, pesapaikade hävimine ja pesitsusaegne häirimine, lisaks hukkumine elektriliinides, teedel ja tuuleparkides.

Hüüp on väikesearvuline haudelind, kelle levik on seotud suuremate rooaladega, seetõttu on hüübi tähtsaimad pesitsusalad eeskätt Lääne-Eesti madalate merelahtede ja rannikujärvede roostikes. Hüübi pesitsusaegseks arvukuseks Eestis on hinnatud 300–500 haudepaari ja arvukuse trendi mõõdukalt suurenevaks (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2012, Elts *et al.* 2013). Hüübid on pesitsuspaiga osas küllalt nõudlikud ja eelistavad pesitsuspaikadena suuri vabaveelaikudega roomassiive. Liiki ohustavad roostike liiga intensiivne majandamine, roostikes asuvate veesilmade kadumine ja häirimine. Esmatähtis on arvestada, et liik vajab pesitsusperioodi alguses pesa ja enese varjamiseks vana kasvavat pilliroogu, mistõttu tuleb liigi tähtsaimates pesitsuskohtades reguleerida talvist roolõikust ning vältida laiaulatuslikku rooalade lagedaks niitmist (Roostikulindude kaitse tegevuskava eelnõu). Väinamere ümbrus on üks Eesti kõige roostikerikkamaid piirkondi, mistõttu on seal eriti oluline pöörata tähelepanu tüüpiliste roostikuliikide kaitsele.

Laululuik on Eestis üsna arvukas läbirändaja, kes peatub madalatel merelahtedel, järvedel ja üleujutatud luhtadel. Rändavate laululuikede arvukuseks hinnati 2013. aastal üle 10 000 isendi. Viimastel aastatel on suurenenud ka Eestis pesitsevate laululuikede arv (150–200 haudepaari), mistõttu võib seda liiki pidada ka arvestatavaks pesitsejaks (Riiklik seire: Haned, luiged ja sookurg 2013). Liik on Eestis harv talvituja, talvitujate arvukus sõltub jääoludest. Suured muutused maakasutuses ja häirimise suurenemine rannavetes võivad ohtu seada luikede traditsioonilised peatuspaigad Eestis, mille tõttu halveneb lindude üldine füsioloogiline seisund ja väheneb asurkondade taastootmisvõime.

Luha-sinirind on sinirinna alamliik, kes on Eestis hajusa levikuga haruldane haudelind. Ta pesitseb peamiselt pajustikes jõeluhtadel ja soodes, madalates, mõnikord pillirooga läbikasvanud põõstikes, kraavikallastel, lompide ja vanade turbaaukude ääres (Euroopa linnud, Jonsson 2000). Sinirinna pesitsusaegseks arvukuseks Eestis on hinnatud 10–50 paari ja arvukus on arvatavalt stabiilne (Elts *et al.* 2013).

Roo-loorkull on kogu Eestis levinud väikesearvuline haudelind, viimastel kümnenditel on liik oma levikut Eestis oluliselt laiendanud. Eestis pesitseb hinnanguliselt 800–1300 roo-loorkullipaari, liigi arvukus suureneb (Elts *et al.* 2013). Kuigi liigi arvukus suureneb ka mujal maailmas, on liik ohustatuna lisatud linnudirektiivi I lissasse. Eestis on roo-loorkullid tihedamalt asustanud Lääne-Eesti rannikualasid ja suuremaid saari. Roo-loorkull on pelglik linnuliik, kes vajab oma pesakoha ümbruses kõrget taimestikku, seepärast on sobivaimaks

pesitsusbiotoobiks kaldataimestik, jahti peavad linnud ka luhtadel ja rannaniitude kohal. Roo-loorkulli ohustab peamiselt elupaikade kadumine, seepärast on väga oluline reguleerida roolõikust ning säilitada pesitsusele eelneva aasta pilliroog.

Välja-loorkull on Eestis ebaühtlase levikuga (peamiselt Ida-Eestis) harv haudelind ja läbirändaja, üksikud isendid ka talvituvad (Jonsson 2000). Liigi pesitsusaegne arvukus Eestis on 100–200 haudepaari ja arvukus väheneb (Elts *et al.* 2013). Liigi arvukus on IUCN ohustatud liikide punase nimestiku andmetel kahanev ka mujal maailmas. Välja-loorkull pesitseb luhtadel, madal- ja siirdesoodes ning soistel raiesmikel, lääne pool ka nõmmrabadel. Rändel ja talvel peatuvad nad mitmesugusel avamaastikul: põldudel, rannaniitudel, jõelammidel. Liigi suurimad ohutegurid on toitumiseks ja pesitsemiseks sobivate avamaastike hävimine sööti jäämise, laiaulatusliku kuivenduse või intensiivse põllumajandusliku tegevuse tagajärjel. Lisaks ohustavad välja-loorkulli pesitsusaegne häirimine ja pestitsiidid.

Soo-loorkull on Eestis ebaühtlaselt levinud harv haudelind, keda võib peamiselt kohata Lääne-, Kirde- ja Ida-Eesti luhtadel ja siirdesoodes (Jonsson 2000). Pesitsusaegset arvukust Eestis hinnatakse 500–800 haudepaarini ja arvukus on viimastel kümnenditel püsinud stabiilsena (Elts *et al.* 2013). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on liik ohulähedases seisundis ning mujal maailmas liigi arvukus IUCN ohustatud liikide punase nimestiku andmetel kahaneb. Soo-loorkulli kohtab Eestis niisketel ja soostunud aladel, aga ka põldudel ja niitudel. Elupaigaks on põõsastike ja madalate metsaribadega läbistatud sood ja jõeluhad. Liiki ohustab peamiselt pesitsuspaigaks olevate niiskete alade veerežiimi muutused, eeskätt kuivendamine, lisaks toitumiseks sobivate avamaade võsastumine niitmise ja/või karjatamise katkemisel ning pesitsusaegne häirimine.

Rukkirääk on laialt levinud haudelind, kes on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ohuvälises seisus. Rukkirääk elutseb valdavalt kuivemates elupaikades: aru- ja lamminiitudel, kultuurrohumaaadel, põldudel, madalsoodes jms (Jonsson 2000). Liigi arvukus on viimasel kümnendil pidevalt vähenenud, eelkõige Lääne-Euroopas, seepärast on Eestil kui suhteliselt heas seisus rukkiräägu populatsiooniga alal oluline tähtsus liigi elupaikade säilitamisel. Rukkiräägu arvukuse vähenemise peamine põhjus on intensiivne põllumajandus (pesapoegade hukkumine kultuurmaadel).

Sookurg on Eestis üldlevinud väikesearvuline haudelind, kes pesitseb hõredalt lage- ja põõsassoodel, lamminiitudel ning kohati ka roostikes ja raiesmikel. Eestis on sookure arvukus viimastel aastakümnetel suurenenud üle 20 korra. Sookurgi pesitseb Eestis 7000–8000 paari ja liigi arvukus suureneb (Elts *et al.* 2013). Rändel teevad sookured vahepeatusi kultuur- ja avamaastikel, nõmmedel ja rannaniitudel. Eestis peatub igal sügisel 45 000–60 000 sookurge. Pesitsusajal on sookurg valdavalt loodusmaastike lind, kes eelistab madal- ja siirdesoid ning serveroostikku või õõtsikuga ranniku- ja sisemaajärvi. Eestis pesitseb oluline osa (ligi 8%) Euroopa sookurgedest ning sügisrändel peatub umbes 10% Euroopa asurkonnast, seega on liigi kaitsmine Eestis üleeuroopalise tähtsusega. Peamised ohutegurid on pesitsusala maastiku muutmine, maaparandustööd, karjatamine, küttimine ja häirimine pesitsusajal. Väga oluline on tagada sookurgede ööbimiskogumite kaitse häirimise eest (Sookure (*Grus grus*) kaitse tegevuskava 2009–2013, Leito 2008).

Punaselg-õgija on Eestis üldlevinud harilik haudelind, kes pesitseb poolavamaastikul: põõsasniitudel ja -soodes, lookadastikes, võsades, raiesmikel, metsaservades, parkides (Jonsson 2000). Liigi arvukus on viimastel aastatel pärast mõningast kahanemisperioodi taas suurenenud. Aastatel 1998–2002 hinnati arvukuseks Eestis 20 000 – 35 000 haudepaari, nüüd 40 000 – 60 000 haudepaari. Praegu näitab liigi arvukus Eestis mõõdukat kahanemist (Elts *et al.* 2013) ja IUCN ohustatud liikide punase nimestiku järgi väheneb punaselg-õgija arvukus ka rahvusvahelisel tasandil. Liiki ohustab elupaikade hävimine ja väikekiskjate suur arvukus.

Vööt-põõsalind elutseb Läänemere maades rannikul ja saartel, Lääne-Eestis on ta harilik, mujal harv kuni väikesearvuline haudelind (Jonsson 2000). Liigi pesitsusaegseks arvukuseks Eestis hinnatakse 5000–10 000 paari ning arvukus kahaneb (Elts *et al.* 2013). Pesitsemiseks eelistab vööt-põõsalind madalaid viirpuu-, kadaka- ja kibuvitsapõõsaid, pesitseb lookadastikes, kuivadel põõsasniitudel ja võsades. Peamised ohutegurid on elupaikade harimine, häirimine ja väikekiskjate suur arvukus.

Mustsaba-vigle on kahlaja, kes elutseb mererannikutel, soodes, luhtadel ja veekogude lähedal. Mustsaba-vigle on Eestis ebahätlase levikuga haudelind, keda võib kõige sagedamini kohata Lääne-Eestis. Liigi seis Eestis on kehvapoolne, arvukuseks hinnatakse 400–700 haudepaari (Elts *et al.* 2013). Mustsaba-vigle on kantud Eesti ohustatud liikide punasesse nimestikku ohulähedase liigina ning ka mujal maailmas on tegemist IUCN ohustatud liikide punase nimestiku alusel ohulähedase liigiga. Liigi suurimad ohutegurid on suurte, vähemalt 50 ha pindalaga hooldatud rannaniitude kinnikasvamine ning väikekiskjate suur arvukus.

Suurkoovitaja on üle Eesti hajusalt levinud haudelind, kelle arvukus Eestis väheneb (Elts *et al.* 2013). Viimase arvukushinnangu kohaselt võiks Eesti alal pesitseda 2000–4000 paari suurkoovitajaid, meie asurkond moodustab u 7% Euroopa asurkonnast. Suurkoovitajad asustavad mitmesuguseid avamaastikke (jõeluhad, rannaniidud, põllumajandusmaastik, aga ka lagerabad ja sood) ning puuduvad vaid piirkondadest, kus valdavad suured metsamassiivid. Eesti tingimustes on peamised ohutegurid elupaikade hävimine ja kvaliteedi langus, mis on otseselt seotud põllumajandusliku tootmise intensiivistumisega. Väiksema tähtsusega ohutegurid on kiskjad, häirimine ja keskkonnamürgid (Suurkoovitaja (*Numenius arquata*) kaitse tegevuskava eelnõu).

Rooruik on väikesearvuline haudelind, kes elutseb taimestikurohketel merelahtedel ja siseveekogudel ning pesitseb roostikes ja hundinuiastikes, sageli ka pilliroo ja muu kõrge taimestikuga (eelkõige kõrgekasvulised tarnaliigid) soiste järvede ääres. Tema arvukus on suurem mitmekesisema taimestikuga roostikuosades, kus pillirootukad vahelduvad hundinuialaikudega ja kus kasvab ohtralt ka muid taimi (Roostikulinnustiku kaitse tegevuskava eelnõu). Hinnanguliselt pesitseb Eestis 1000–2000 rooruigapaari (Elts *et al.* 2013). Rahvusvahelisel tasandil on liik väheneva arvukusega (IUCN ohustatud liikide punane nimestik). Ohutegurid on rooruigale roostike intensiivne majandamine ja mosaiiksuse kadumine.

Hallpõsk-pütt on Eestis harv haudelind, kes pesitseb madalaveelistel ja taimestikurohketel järvedel ja väiksematel veekogudel (Jonsson 2000). Liigile on eriti olulised veesilmadega fragmenteeritud pillirooalad. Tema pesitsusaegseks arvukuseks Eestis hinnatakse 300–400 paari ning arvukus arvatavalt väheneb (Elts *et al.* 2013). Rahvusvahelisel tasandil on hallpõsk-püti arvukus samuti vähenev (IUCN ohustatud liikide punane nimestik). Ohutegurid on häirimine, reostus ja veekogude kinnikasvamine.

Punajalg-tilder on Eesti rannikualadel harilik, sisemaal väikesearvuline haudelind, kes pesitseb niisketel niitudel (eriti rannakarjamaadel), luhtadel, soodes ja kultuurrohumaadel. Läbirändel ja talvel peatub ta igat tüüpi madalatel randadel, kohati ka sisemaa märgaladel (Jonsson 2000). Vaatamata rannaniitude hooldusele kahaneb punajalg-tildri arvukus Eestis. Liigi pesitsusaegseks arvukuseks hinnatakse Eestis 3000–6000 paari (Elts *et al.* 2013). Peamine oht on sobivate pesituspaikade kadumine lagedate niitude kinnikasvamise ja võsastumise tõttu, aga ka väikekiskjate suur arvukus.

Tiigilendlane on Eestis paiguti ja vähearvukalt levinud (hinnanguliselt 5000–20 000 isendit), **põhja-nahkhiir** on laialt levinud ja arvukas (hinnanguliselt 100 000–300 000 isendit) ning

pargi-nahkhiir samuti laialt levinud ja suhteliselt arvukas (hinnanguliselt 20 000–50 000). Nahkhiirte elupaigad on suvised päevased varjupaigad, talvituspaigad, üleminekuvarjupaigad ja lennupaigad. Nende toitumisalad on avatud puistud ja puudega ääristatud veekogude kaldad. Nahkhiired on muutunud oluliselt sõltuvaks inimtekkelistest elupaikadest, eriti talvituskohtadest, mis on tinginud vajaduse nahkhiirte aktiivseks kaitseks. Nahkhiiri ohustab häirimine ja sobivate elupaikade, eriti talvitumispaikade kadumine (Nahkhiirte kaitse tegevuskava 2005–2009, Masing *et al.* 2004). Nende ohustatusele viitavad ja kaitse vajadust rõhutavad mitu rahvusvahelist lepet, sh Berni konventsioon, Bonni konventsioon ja selle raames sõlmitud Euroopa nahkhiirte kaitse leping (EUROBATS). Euroopa Liidu õigusaktidest kaitseb nahkhiiri loodusdirektiiv, mille II lisasse on kantud tiigilendlane ning IV lisasse põhja- ja pargi-nahkhiir.

Kaunis kuldking on lubjalembese liigina levinud hajusalt üle Eesti, vähem Lõuna-Eestis ja Ida-Virumaal. Liik on Eestis põhiliselt metsataim, peamised elupaigad on salu-, loo- ja laanemetsad või neist pikaajalise inimtegevuse tulemusena kujundatud puisniidud, harvem soo- ja kõdusoometsad. Liigi kaitse tegevuskava andmetel on viimasel ajal täheldatud kauni kuldkinga arvukuse vähenemist: 2007. aastal tehtud üleriigilise kauni kuldkinga inventuuri käigus ei leitud liigi isendeid ligikaudu veerandis varem registreeritud leiukohtades. Metsataimena ohustab kaunist kuldkinga liiga järsk valgustingimuste muutumine uuendusraie tõttu (kuldkingale sobib veerand täisvalgusest), samuti kasvukohtades mullapinna rikkumine metsaraie käigus (tallamine kokku- ja väljaveol, raiejäätmete jätmine kasvukohta) ning muutused kasvukohtades kuivendus- ja ehitustegevuse tõttu. Niitudel kasvavaid taimi ohustab enim võsastumine.

Emaputk on põhiliselt levinud Lääne-Eesti ranniku ja läänesaarte niisketel ja märgadel soo- ja rannaniitudel, kus pinnavesi püsib pidevalt piisavalt kõrgel. Emaputke arvukus väheneb ja Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on liik ohulähedane. Emaputke (*Angelica palustris*) kaitse tegevuskava eelnõu kohaselt ohustab liiki eelkõige kuivendus ja maakasutuse muutused (nt ehitustegevus), samuti võsastumine.

Vaheline näkirohi on meri-näkirohu alamliik, mida leidub Eestis harva. Peamised leiukohad jäävad Lääne-Eesti rannikule ja kokku on seda leitud vaid 14 ranna- ja 4 Mandri-Eesti sisejärves (ajakiri Eesti Loodus, Ott *et al.* 2012). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku kohaselt on meri-näkirohi, sh selle alamliigid, ohualtis seisundis ning tulenevalt kasvukoha eripärast ohustavad liiki enim veekogude muutustega seotud ohutegurid, näiteks reostus ja veetaseme drastilised muutused. Peale selle mõjutab liigi soodsat seisundit rohke veetaimestiku vohamine.

Lääne-mõõkrohi on levinud Lääne-Eestis ja Saaremaal. See on lubjalembene liik, mis eelistab kasvada madalate ja kinnikasvavate veekogude kaldaosas ning madal- ja siirdesoodes. Lääne-mõõkrohi on Eestis oma levila põhjapiiril (Kukk & Kull 2005). Peamine ohutegur on märgalade kuivendamine.

Valge tolmphea on Eestis levinud ainult läänesaartel ja Virtsu ümbruses. Seda võib kohata puisniitudel, loopealsetel, kadastikes ning kuivemates loo- ja salumetsades. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku kohaselt on valge tolmphea väheneva arvukusega ja ohulähedane käpeline. 1970-ndatest on liigi levila kahanenud 22% (Orhideede kaitse tegevuskava eelnõu). Liiki ohustavad eelkõige kasvukoha muutused võsastumise tõttu, valgustingimuste halvenemine ning otsene kasvukoha hävimine metsaraiete ja arendustegevuse tõttu.

Kärbesõis on lubjarikaste niiskete niitude taim, mida leidub peamiselt Lääne-Eestis, läänesaartel levib ta kohati isegi arvukalt. Kärbesõis kasvab niiskematel puisniitudel, lookadastikes, allika- ja madalsoodes. Liik kasvab Eestis oma levila kirdepiiril, mistõttu on mujal Eestis tegemist haruldase liigiga (Orhideede kaitse tegevuskava eelnõu). Kärbesõis on

ohustatud elupaikade, avatud niiskete niidualade kinnikasvamise tõttu ning liiki ohustab ka märgalade kuivendamine ja muutused kasvukohtade veerežiimis.

Porsiku kadakad (siin ja edaspidi keskkonnaregistri kood: KLO1000069) on Rame külas Porsiku talu karjamaal kasvav dekoratiivne puukujuliste kadakate grupp, mis on kaitse all 1984. aastast. Nehatu looduskaitsealale jääb ka kaks **kaitstavat looduse üksikobjekti**: Tammari tamm (KLO4000295) ja Muriste tamm (ka Alt-Villemi tamm) (KLO4000719). Nehatu külas asuv kandilise tüvega Tammari tamm võeti kaitse alla 1964. aastal. Samal aastal võeti kaitse alla ka Muriste külas asuv Muriste tamm. Tammari tamme kõrgus on 16 m ja übermõõt 285 cm, puu on heas seisundis. Muriste tamme kõrgus on 18,5 m, übermõõt 428 cm ja võra läbimõõt 24 m, tamme seisund on rahuldav.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Nehatu looduskaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus või ka neile liikidele, kelle elupaigaelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise alaga. Kaitse-eesmärgiks on seatud ka need liigid, kelle kaitse sellel alal on loodus- või linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus või kelle soodsa seisundi säilimiseks pikaajaliselt (säilimiseks pikas perspektiivis) ei piisa ainult isendikaitsest. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate katusliikide ja koosluste alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutusõiguse teostamisel saavutatakse nende liikide puhul kaitse-eesmärk (LKS § 14 lõige 2) LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Seega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

Teadaolevatest II ja III kaitsekategooria liikidest, mida ei ole loetletud kaitseala kaitse-eesmärgina, leidub keskkonnaregistri kohaselt kaitsealal veel II kaitsekategooria linnuliik valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*) ning III kaitsekategooria linnuliikidest teder (*Tetrao tetrix*), täpikhuik (*Porzana porzana*), väike-kirjurähn (*Dendrocopos minor*), musträhn (*Dryocopus martius*) ja hänilane (*Motacilla flava*); kahepaiksetest harilik kärnkonn (*Bufo bufo*) ja rabakonn (*Rana arvalis*); taimedest harilik porss (*Myrica gale*), kuradi-sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*), pruunikas pesajuur (*Neottia nidus-avis*), mets-õunapuu (*Malus sylvestris*), värv-paskhein (*Serratula tinctoria*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), laialehine neuuvaip (*Epipactis helleborine*), suur käöpõll (*Listera ovata*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), niidu-asparhernes (*Tetragonolobus maritimus*), rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*) ja kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*); kaladest hink (*Cobitis taenia*) ning selgrootutest vasakkeermene pisitigu (*Vertigo angustior*). Nende liikide korral tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

Rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Rahvusvahelise tähtsusega märgalade, eriti veelindude elupaikade konventsiooni artikli 2 lõike 1 kohaselt on Nehatu looduskaitseala rahvusvahelise tähtsusega märgala (Ramsari ala). Ramsari konventsiooni eesmärk on kaitsta kogu maailma märgalasid, kuna nende pindala ja väärtus väheneb pidevalt kuivendamise, reostamise ja majandusliku kasutuselevõtu tõttu. Konventsioonis rõhutatakse märgalade suurt ökoloogilist rolli, seda eriti veelindude rände-, puhke- ja pesitsuspaikadena. Kõik konventsiooniga liitunud riigid peavad võtma meetmed märgalade kaitseks.

Loodusdirektiivi rakendamine

Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja nende elupaigatüüpe ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 lõike 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks vajalikud kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Nehatu looduskaitseala kuulub Väinamere loodusala koosseisus (EE0040002) üleeuroopalisel kaitsealade võrgustikku Natura 2000. Loodusala eesmärk on Euroopa Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja II lisas nimetatud liikide elupaikade kaitse. Kaitse-eesmärkideks seatud elupaigatüüpide ja liikide kaitse on ühtlasi Eesti riigi rahvusvaheline kohustus.

Linnudirektiivi rakendamine

Linnudirektiivi eesmärk on kaitsta kõiki linde tapmise ja püüdmise eest, piirata lindude küttemist ja nendega (samuti nende kehaosade ja neist valmistatud esemetega) kaubitsemist. Direktiiv teeb kohustuslikuks moodustada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja rändliikide elupaikade kaitseks spetsiaalsed linnualad. Linnudirektiivi artikli 4 lõike 2 kohaselt on liikmesriikidel kohustus rakendada erimeetmeid direktiivi lisades nimetatud regulaarselt leiduvate rändlinnuliikide, eelkõige nende liikide pesitsus-, sulgimis- ja talvitusala ning rändepeatuspaikade kaitseks, mis tagaks nende liikide säilimise ja paljunemise nende levikualal. Nehatu looduskaitseala kuulub Väinamere linnuala koosseisus (EE0040001) üleeuroopalisel kaitsealade võrgustikku Natura 2000. Kaitse-eesmärgiks seatud linnudirektiivis nimetatud liikide kaitse on ühtlasi Eesti riigi rahvusvaheliseks kohustuseks.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Nehatu soo võeti esimest korda kaitse alla 11. juulil 1957. a, kui Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusega nr 242 „Abinõudest looduskaitse organiseerimiseks Eesti NSV-s” moodustati Nehatu soo botaanilis-zooloogiline keeluala. 2001. aastal moodustati Nehatu looduskaitseala, mille eesmärk on Nehatu soo, praeguste ja endiste merelahtede roostike ning vee- ja rannikulinnustiku kaitse. Lisaks on looduskaitseala vajalik metsavajakute kaitseks, kuna metsanduse arengukavaga aastateks 2011–2020 on seatud eesmärk parandada metsade range kaitse tüpoloogilist esindatust.

Metsavajakute kontseptsiooni eesmärk on see, et metsade range kaitse tagaks Eestis vanadele (vähemalt 100-aastastele) metsadele iseloomuliku elustiku säilimise. See kontseptsioon põhineb lühidalt kolmel järgmisel alusväitel:

- looduslike asurkondade elujõulisus oleneb nende elupaiga pindalast ning üldjuhul on olemas kriitiline elupaiga hävimise maksimummäär, mille ületamisel sureb asurkond välja. Empiiriliste uuringute põhjal on selleks määraks 70–80% algse elupaiga kadu;
- vanade metsade looduslikku pindala (osakaalu) saab arvutada looduslike puistuvahetushäiringute sagedusest, mis erineb metsatüübiti. Sagedaste häiringutega metsades (nt põlengudünaamikaga nõmmemetsad) on vanu metsi looduslikult vähem

kui harvade häiringutega metsades (nt häiludünaamikaga lodu- ja salumetsad) ning vastavalt on ka elustiku jaoks viimaseid vaja suhteliselt rohkem;

- range kaitse miinimumeesmärk on seega 20% iga kasvukohatüübi looduslikust vanade metsade pindalast. Selle prognoosimisel on praktiline lähtuda praegusest metsapindalast, mis on olnud ilmselt kõige pikaajalisem inimõjuline seisund, sh enne järsku metsasuse langust 18. sajandil (Lõhmus jt 2004¹).

Nehatu looduskaitsealale jääb metsavajakuid 499 ha (neist laanemetsi on 76 ha, salumetsi 81 ha, soovikumetsi 289 ha ja loometsi 53 ha). Nendest 39 ha on ka praegu range kaitse all. Kaitseala kaitsekorra uuendamise järgi jääb range kaitse alla 342 ha metsavajakuid, seega vähendatakse kaitsekorra uuendamise järgi metsavajakuid 303 ha ulatuses.

Nehatu looduskaitseala on maastikukompleks, kus sookooslused, rannikulõukad, niidud ja metsaalad moodustavad ulatusliku elupaikade kompleksi, mis sobivad elupaigaks paljudele soo- ja rannikuala liikidele. Ala jätkuv kaitse all hoidmine on oluline haruldaste ja ohustatud liikide ning loodusdirektiivi elupaigatüüpide kaitse eesmärgil. Koosluste kaitsmise ja hea seisundi tagamisega garanteeritakse vajalikud tingimused ka liikide elujõuliste populatsioonide säilimiseks. Kaitseala on oluline veelindude rände- ja peatusalana ning tähtis ka roostikulindude pesitsuspaigana.

Nehatu looduskaitseala põhilised väärtused on seotud erinevate elupaikade olemasolu ja liigirikaste kooslustega. Väga oluline väärtus on kaitsealal leiduvad sookooslused: lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*) ja liigirikkad madalsood (7230). Liigirikkaid madalsoid levib Nehatu looduskaitsealal umbes 10 ha ja nende looduskaitsealine seisund on hinnatud heaks. Eestimaa Looduse Fondi koostatud ja 2013. aastal valminud soode inventuuri andmetel on lubjarikkad madalsood Eesti sookooslustest kogu Põhja-Euroopa ulatuses oma liigirikkuse poolest märkimisväärsed. Nehatu looduskaitsealal on kõige ulatuslikumalt levinud esmatähtis elupaigatüüp lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga, mille pindala on umbes 200 ha ning mille esinduslikkust ja üldist looduskaitsealast väärtust on hinnatud väga kõrgeks. Looduskaitseala keskmeks on Nehatu soo, mis on kujunenud endise merelahe kinnikasvamise tagajärjel umbes 4500 aastat tagasi. Praegu leidub soos mitmeid väikseid reliktsid madalaveelisi jäänukjärvi – Kangruaadu järv, Kiissa järv, Lammastejärv ning Kahvatu, Kiissa, Käomardi ja Teotali laht –, mis on ümbritsetud roo-õõtsiksooga. Madalsood liigendavad järskude pervedega rabasaared, levinud on tihe roostik, mida liigendavad kohati ulatuslikud ja ühed suurimad lääne-mõõkrohu kasvualad, mis on kõige esinduslikumaid Eestis. Nehatu soostik on mitmekesine ja suhteliselt vähese inimõjuga, mistõttu on see väga oluline pesitsuspaik paljudele kaitsealastele linnuliikidele, sh soo-loorkullile, sookurele, punaselg-õgijale ja vööt-põõsalinnule.

Nehatu sood ümbritsevad endised puisniidud ja -karjamaad, mis on enamikus mingil ajahetkel majandusest välja jäänud ja nüüdseks väärtuslikeks metsakooslusteks kujunenud. Mõned puisniidud ja -karjamaad on ka praegu järjepideva hooldamise tulemusena säilinud. Nehatu looduskaitseala äärealadel, kus inimasustus on tihedam, leidub mitmesuguseid Lääne-Eestile iseloomulikke niidukooslusi (nt loopealsed, soostuvad niidud, kuivad aruniidud). Nehatu looduskaitsealale jääb ligi 200 ha poollooduslike kooslusi: puisniidud (6530*), kadastikud (5130), niiskuslembesed kõrgrohestud (6430), rannaniidud (1630*), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), lood ehk alvarid (6280*) ning aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510).

¹ Lõhmus, A., Kohv, K., Palo, A., Viilma, K. 2004. Loss of old-growth, and the minimum need for strictly protected forests in Estonia. *Ecological Bulletins* 51: 401–411.

Kadastikud (5130) on kaitsealal levinud väiksel, 0,4 ha suurusel alal Rame küla maadel ning suuremal alal kaitseala lõunaosas Paatsalu lahe idarannikul – seal on kadastike pindala kokku üle 20 ha. Enamik Nehatu looduskaitseala kadastikest on kõrge looduskaitse väärtusega ja üle poole ka hea esinduslikkusega. Kaitseala kadastikud on tüüpiliseks pesitsuspaigaks linnudirektiivi I lisa liikidele punaselg-õgijale ja võot-pöösalinule. Loodusid (6280*) on kaitsealal 11 ha-l ning kõige esinduslikumad alad asuvad kaitseala lääneservas, kõrge looduskaitse väärtusega on neid seal umbes 8 ha. Kuivasid niite lubjarikkal mullal (6210*) on kaitsealal ligi 15 ha väikeste niidualadena peamiselt äärealadel. Niiskuslembeseid kõrgrohustuid (6430) on Nehatu looduskaitsealal üle 20 ha, need asuvad Kiissa, Käomardi, Kahvatu ja Teotalli lahe ümbruses. Puisniiduna (6530*) on Nehatu looduskaitsealal inventeeritud ligi 40 ha kooslusi, mille looduskaitse väärtust on hinnatud keskmiseks või kõrgeks. Puiskarjamaid (9070), mis on kujunenud pikaajalise karjatamise mõjul, on Nehatu looduskaitsealal Nehatu külas inventeeritud üle 2 ha suurusel alal. See on keskmise esinduslikkusega puiskarjamaa ja inventeerimisandmetel seda praegu karjatatakse.

Nehatu looduskaitsealal on inventeeritud üle 15 ha rannaniite (1630*), mis asuvad Paatsalu lahe ümbruses ja millest üle 13 ha esinduslikkus on hinnatud heaks. Rannaniidud on liigirikkad kooslused ning olulised kaitseala linnustiku ja ka taimestiku säilimise seisukohast, need on tähtsad rannikulinnustiku pesitsus- ja kurvitsaliste toitumisalad. Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite (6510) on kaitsealal alla 10 ha ja need on valdavalt keskmise esinduslikkusega. Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad kooslused ei ole Eestis eraldi looduskaitse väärtusega, sest tegemist on kuni mõõdukalt väetatud niiskete arurohumaade või isegi kultuurrohumaadega, kuid need võivad olla väärtuslikud puhveralad muude väärtuslikumate elupaikade vahel ja ümber. Elupaigatüüp liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*) asub 0,8 ha suurusel alal Kahvatu lahe rannikul ja on määratud kõrge looduskaitse väärtusega alaks. Lähemate aastakümnete jooksul, kui liigirikkus ja ohtu suurus proportsioonid kultuurliikide ja looduslike koosluste liikide vahel on taastunud, on aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud kujunenud liigirikkaks aruniiduks ning seega suureneb väärtusliku ja esmatahtsana määratud 6270* elupaigatüübi pindala.

Nehatu looduskaitseala viimane lauseline metsaelupaigatüüpide inventuur toimus 2012. aastal ning selle alusel inventeeriti metsakooslustest 106 ha vanadeks loodumetsadeks (9010*), millest enamik on keskmise esinduslikkusega. Suures osas on need endised puisniidud, mis pole jõudnud veel kõrgema väärtusega loodumetsaks kujuneda. Soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*) on looduskaitsealal ligi 90 ha ning sellest ligi 2/3 on määratud potentsiaalseks elupaigaks, mis tähendab, et praegu puuduvad metsal nõutavad tunnused või on elupaigatüübile iseloomulike tunnuselementide hulk või kvaliteet ebapiisav, kuid nende kujunemiseks kas looduslikul teel või kergelt rakendatavate kaitsekorralduslike meetmete abil on olemas head või väga hea väljavaated. Vanad laialehised metsad (9020*) on kaitsealal levinud ligi 55 ha-l kaitseala äärealadel ja neist umbes pool on heas looduskaitse seisundis. Lammi-lodumetsad (91E0*) levivad kaitsealal Nehatu piiranguvööndis Paadrema jõe ääres 6,3 ha-l, kus koosluse üldine looduskaitse väärtus on hinnatud keskmiseks. Ligi kolmveerandil alal levib sanglepp. Kaitseala metsades pesitseb üks paar merikotkaid ning metsad on vajalikud ka nahkhiireliikidele, kes kasutavad varjupaikadena vanade puude õõnsusi ja lõhesid ning kelle toitumispaikeks on tihti vanad metsad, metsaservad ja lagendikud, samuti veekogude piirkond (Nahkhiirte kaitse tegevuskava 2005–2009, Masing *et al.* 2004).

Kaitseala oluline väärtus on rannikuelupaigad rannikulõukad (1150*) ja laiad madalad lahed (1160), mis on tähtsad nii iseseisva väärtusena kui ka kaitsealuste ja linnudirektiivi I lisa nimetatud liikide kaitse seisukohalt. Enamik Nehatu looduskaitsealal asuvatest veesilmadest on jäänud endise merelahe ja hilisema Nehatu järve kinnikasvamisest, kuid rannikulõugasteks saab pidada vaid kaitseala lõunaosas asuvaid Kiissa ja Käomardi lahte, sest neil on säilinud ühendus merega. Rannikulõukad ja laiad madalad lahed on väga olulised kooslused, sest need

on elupaigaks paljudele kaitsealustele liikidele: veekogusid ümbritsevas roostikus pesitsevad luha-sinirinnad, roo-loorkullid, punajalg-tildrid, rooruigad, punaselg-õgijad jne, veekogudel käivad toitumas mitu nahkhiireliiki (nt põhja- ja pargi-nahkhiir ning tiigilendlane). Lisaks on veekogud elupaigaks paljudele kalaliikidele ja haruldastele veetaimedele (vahelmine näkirohi).

Nehatu looduskaitseala rannikulõugastes kasvab Eestis haruldane vahelmine-näkirohi. Kokku leidub liiki Eestis 14 rannajärves, seega on märkimisväärne, et kaks leiukohta asuvad just Nehatu looduskaitsealal, Kiissa ja Käomardi lahes. Mõlemast lahest leiti vahelmist näkirohtu esimest korda 2003. aastal, Kiissa lahest leiti 30 vahelmise näkirohu isendit ja Käomardi lahes leidis liiki massiliselt. 2011. aasta vaatluste põhjal oli liigi arvukus vähenenud ning taimi leiti Kiissa lahes kahe hajusa kogumikuna, mille ohtruseks hinnati „1” ehk üksikud taimed või väikesed kogumikud. Käomardi lahes oli vahelmine näkirohi kolme hajusa kogumikuna ning isendite ohtruseks hinnati „3” ehk sageli kohatav keskmisel hulgal (Nehatu looduskaitseala, Porsiku hoiuala, Kangruaadu hoiuala ja Oademetsa hoiuala kaitsekorralduskava 2015–2024; edaspidi *kaitsekorralduskava* või *KKK*). Kaitsekorralduskavaga on ette nähtud Käomardi lahe kui vahelmise näkirohu peamise kasvukoha reostusallikate väljaselgitamine ja likvideerimine, mille tulemusel võiks liigi arvukus kaitsealal taas suurenda.

Veekogude olemasolu on oluline kaitsealal leiduvatele nahkhiireliikidele (põhja- ja pargi-nahkhiir ning tiigilendlane), kes käivad veekogude ääres toitumas. Olulisim nahkhiirte elupaik Nehatu looduskaitsealal on Käomardi laht ja selle ümbrus. Esimesed loendusandmed sellest piirkonnast pärinevad 1992. aastast, kui loendati 10 põhja-nahkhiirt, 5 pargi-nahkhiirt ja 45 tiigilendlast ning elupaika peeti nende nahkhiireliikide jaoks väga oluliseks. Viimane vaatlus piirkonnast pärineb 2008. aastast, kui Käomardi lahte peeti samuti nahkhiirte oluliseks elupaigaks. Kuna piirkonna metsakooslused ja veekogude lähedus on nahkhiirte jaoks sobivaks elupaigaks, on alust eeldada, et tegemist on liikide jaoks olulise alaga, seepärast on kaitsekorralduskavaga ette nähtud nahkhiirte tulemusseire, et täpsustada eri nahkhiireliikide ja isendite arvu. Nahkhiired on muutunud oluliselt sõltuvaks inimtekkelistest elupaikadest, eriti talvituskohtadest, ja see on tinginud vajaduse nahkhiirte aktiivseks kaitseks (Nahkhiirte kaitse tegevuskava 2005–2009, Masing *et al.* 2004).

Kaitseala metsades, kus alustaimestikuni jõuab sobiv hulk valgust, on leitud kolm kauni kuldkinga kasvukohta. Neist suurim, ligikaudu 3,8 ha suurune kasvukoht asub Nehatu looduskaitseala keskosas, kus on endine võsastunud puisniit. Kuldkingi leiti seal esimest korda juba 1994. aastal. Viimati külastati kasvukohta 2006. aasta riikliku seire käigus ning siis kuldkinga alalt ei leitud, kuid märgiti, et tegemist on potentsiaalse kasvukohaga, mis vajaks mõnel järgneval aastal kontrollimist. Teine kauni kuldkinga kasvukoht asub Nehatu looduskaitseala idaosas samuti endisel puisniidul, mis on nüüdseks looduslikult vanaks laialehiseks metsaks kujunenud. Kasvukohas on registreeritud mõnekümne isendi leidumine ja viimane vaatlus piirkonnas toimus 2009. aastal. Viimane, juhuslikult 2011. aastal leitud kasvukoht asub kaitseala lääneosas kadakate ja lehtpuuvõsaga kinnikasvanud niidul, kus registreeriti paari puhma olemasolu. Kuna tegemist oli juhuvaatlusega, võib taimede arv piirkonnas olla ka suurem. Lisaks inventeeritud kasvukohtadele leidub Nehatu looduskaitsealal hulgaliselt potentsiaalseid kauni kuldkinga kasvukohti.

Nehatu looduskaitseala lääneosas paikneval endisel karjamaal, mis on praegu üksikute kaskede ja kadakatega puistu, on inventeeritud II kaitsekategooria käpalise valge-tolmpea kasvukoht. 1999. aastal loendati seal 50 isendit, 2009. aasta riikliku seire käigus 30 isendit, kusjuures seirearuandes on märgitud, et taimi loendati nende õitsemise lõpus, mistõttu kõiki isendeid ei pruugitud leida. Loopealsetel levib samuti II kaitsekategooria taimeliik kärbesõis, mille leiukohti on alal praegu teada kaks. Ühe kasvukoha suurus on umbes 0,4 ha ja sealt leiti 2011. aastal 20 taimet, teine umbes 0,03 ha suurune, kust leiti juhuslikult samuti 2011. aastal paar isendit. Kuna liigile sobilikke niidukooslusi leidub Nehatu looduskaitsealal kümnetel

hektaritel, võib arvata, et kärbesõie arvukus on piirkonnas suurem. Nehatu looduskaitseala rannaniitudel kasvab sealsele piirkonnale tüüpiline loodusdirektiivi II lisas nimetatud ja Eestis ohulähedane liik emaputk, mille peamised kasvukohad asuvad Lääne-Eesti rannikul. Emaputk levib Nehatu looduskaitsealal ligi 10 ha suurusel alal Paatsalu lahe idaranniku rannaniidul.

Nehatu looduskaitseala metsades pesitseb üks paar I kaitsekategooria merikotkaid, kelle elupaik on tsoneeritud eraldi sihtkaitsevööndisse. Keskkonnaregistri andmetel varises see ainus pesa 2000. aastal, kuid kahel järgneval aastal oli see üles ehitatud ja asustatud. Pesitsemine on ebaõnnestunud, paar on lihtsalt pesitsemise vahele jätnud või on pesa tühi olnud selle omanike vahetumise tõttu 12 aasta jooksul vaid viiel aastal. Seitsmel aastal on lennuvõimestunud 11 noort lindu, mis on väga hea pesitsustulemus. Merikotkaste pesitsusedukus sõltub enamasti saakobjektide rohkusest konkreetsel aastal, pesa asustanud lindude vanusest, asustustihedusest ning häirimisest tulenevast mõjust munemis- või haudeperioodil. Kotkaste soodsa seisundi tagamiseks on oluline jätta sihtkaitsevööndites olevad metsaalad raiumata, et oleksid tagatud liigile sobilikud pesapuud ja pesitsusaegne rahu (KKK).

Nehatu looduskaitseala niiskematel avamaadel võib kohata kaitse-eesmärgiks seatud III kaitsekategooria linnuliike suurkoovitajat ja punajalg-tildrit. Nehatu soos on registreeritud ühe suurkoovitajapaari pesitsemine 2003. aastal. Punajalg-tildri pesitsemine on registreeritud 2000. aastal Nehatu soos ja 2006. aastal Käomardi lahe ääres, mõlemas kohas üks paar. Veidi rohkem on andmeid 2008. aastast, kui kolme vaatluspunktis Paatsalu lahe ääres registreeriti kokku 8 punajalg-tildripaari pesitsemine.

Nehatu soostikus võib kohata soo-loorkulli, keda võib Nehatu looduskaitsealal pidada tüüpiliseks liigiks, seal on registreeritud 1–2 paari pesitsemine. Kuivõrd liigile sobivaid niiskeid ja soiseid alasid leidub Nehatu looduskaitsealal suures ulatuses, võib eeldada, et soo-loorkulli arvukus on suurem, kui keskkonnaregistri kanded praegu kajastavad. Viimane keskkonnaregistrisse kantud vaatlus pärineb 2000. aastast.

Nehatu soos pesitsevate sookurgede arvukust hinnati 1990-ndate alguses 3–4 paarile ning 2000. ja 2001. aastal 5–6 paarile. Nehatu soo on Eesti mastaabis oluline sookurgede sulgimisala ja sookurgede sügisrändeagne ööbimispaik. Tavapärane soos ööbivate sookurgede arv jääb vahemikku 50–200 isendit, maksimaalselt on seal ööbimas olnud 1000 sookurget. (O. Vainu suulised andmed; KKK)

Kuna Nehatu looduskaitseala hõlmab osaliselt ka rannikuala, on piirkonnal suur tähtsus rändel peatuvate ja pesitsevate lindude jaoks. Nehatu looduskaitseala on piirkondliku tähtsusega rändeagse laululuikede peatuskoht. Kiissa ja Käomardi lahel loendati 2007. aastal kokku 52 isendit (Riiklik seire: Haned, luigid, sookurg 2013). Käomardi lahe ääres on luha-sinirinna pesitsemine märgitud juba 1993. aastal. Keskkonnaregistrisse on kantud 2006. aasta vaatlus, kui Käomardi lahe ääres tehti kindlaks kolm luha-sinirinna territooriumi. Kuna vaatluse ajaks oli läbiränne suures osas lõppenud, võib arvata, et luha-sinirind pesitseb Nehatu looduskaitsealal endiselt, seega on Käomardi laht Eesti mastaabis oluline pesitsusala (KKK). Kaitseala on oluliseks pesitsusalaks hallhanele, kelle arvukus Eestis on viimasel paarikümnel aastal järjekindlalt vähenenud. Hallhani on Nehatu looduskaitseala piirides olevate rannikulõugaste roostikes põline pesitseja, keda loendati viimati 2007. aastal toimunud lennuloenduse käigus. Liigi arvukus ulatub kaitsealal 30 haudepaarini, mis on 4–5% Eesti asurkonnast (KKK). Hüübi, kelle arvukus on Eestis ohulähedases seisus, kahe paari pesitsemine on kaitsealal juhuslike vaatlustega registreeritud Lammastejärve-äärses ja Illuste soo laugaste vahelises roostikus ning Kangruaadu järve ääres. Olavi Vainu suulistel andmetel oli ta 2013. aastal kuulnud veel ka ühe hüübi häälitsemist nii Kiissa kui ka Käomardi lahe ääres. Kahvatu lahel on 2002. aastal registreeritud kolme hallpõsk-püti vaatlus (eElurikkuse andmebaas) ja 2006. aastal ühe paari pesitsemine Käomardi lahel. Läänemaal

(haldusreformieelsete maakonnapiiride kohaselt) on liigi pesitsemine teada vaid Silma ja Nehatu looduskaitsealal, seega on oluline neis piirkondades hallpösk-püti kaitse ja soodsa seisundi tagamine (O. Vainu). Roostikulindudest on Nehatu looduskaitsealal registreeritud veel 4–6 roo-loorkulli- ja 4–5 rooruigapaari pesitsemine, aga andmed on juhuslikest vaatlustest ja suhteliselt kesised. Võib arvata, et roostikulindude arvukus on seni arvatust oluliselt suurem, kuna potentsiaalseid pesitsusalasid leidub Nehatu looduskaitseala roostikes hulgaliselt.

Kaitse-eesmärgiks on seatud mitu Lääne-Eestis tüüpilist III kaitsekategooria linnuliiki, kes on ühtlasi linnudirektiivi I lisa liigid ning kelle arvukus Eestis väheneb. Need liigid on punaselg-õgija, vööt-põõsalind ja rukkirääk. Nehatu soostikus inventeeriti 8 punaselg-õgija paari pesitsemine 2001. aastal toimunud madalsoode haudelinnustiku inventuuri käigus. Hiljem on juhuslike vaatluste käigus kohatud punaselg-õgijaid ka 2003. ja 2006. aastal Illuste ja Nehatu soos ning 2009. aastal Paatsalu lahe ümbruse rannikul. Vööt-põõsalinnu pesitsemist Nehatu looduskaitsealal on kirjeldatud 2001. ja 2005. aastal, kui soostikus registreeriti vastavalt 3 ja 5 paari pesitsemine, 2008. ja 2009. aastast pärinevad andmed ka Paatsalu lahe ümbrusest, kus kolmel vaatlusel on registreeritud kokku 3 vööt-põõsalinnu paari pesitsemine. Rukkiräägu vaatlusi on Nehatu looduskaitsealal registreeritud 2003. aastal kahes kohas, kus mõlemas pesitses üks paar. Illuste soos on registreeritud ka III kaitsekategooria linnuliigi välja-loorkulli pesitsemine 2000. aastal, kui pesitses üks paar. Kuigi eespool nimetatud liikide vaatlusi on keskkonnaregistris registreeritud üksikud, võib arvata, et nende arvukus kaitsealal on märksa suurem, kuna sobivaid elupaiku soo- ja niidukooslustena leidub kaitsealal hulgaliselt. Niidu- ja sookooslustes levinud liigina on kaitse-eesmärgiks seatud veel mustsaba-vigle, kelle kohta pärineb ainuke vaatlus keskkonnaregistris Nehatu soos 2003. aastast, kui vaadeldi ühe paari pesitsemine.

Peale eespool nimetatud väärtuste on Nehatu looduskaitseala kaitse all hoidmine põhjendatud ka asjaoluga, et tegemist on Natura võrgustiku Väinamere linnu- ja loodusalasse kuuluva alaga. Natura 2000 võrgustiku aladel tuleb tagada kaitstavate liikide ja elupaikade soodne seisund.

Lisaks on rahvusvahelise tähtsusega märgalade, eriti veelindude elupaikade konventsiooni artikli 2 lõike 1 kohaselt Nehatu looduskaitseala rahvusvahelise tähtsusega märgala (Ramsari ala).

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Alates 2001. aastast on ala kaitse all looduskaitsealana. Looduskaitseaduse § 27 lg 1 kohaselt on looduskaitseala kaitseala looduse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks. Kuna kaitsealal on peamiseks kaitse-eesmärgiks looduslike ja poollooduslike koosluste ning seal leiduvate liikide kaitse, siis rakendatakse kaitstava loodusobjekti tüübina jätkuvalt looduskaitseala.

Looduskaitseala ja hoiuala kaitsekorra peamine erinevus on selles, et hoiualadel on kaitstava ala valitsejal suurem kaalutusruum kavandatavate tegevuste läbiviimiseks nõusoleku andmiseks, nõusoleku andmiseks lisatingimuste esitamise või nõusoleku andmisest keeldumiseks. Kaasneb igakordne kohustus hinnata kavandatava tegevuse mõju kaitse-eesmärkidest lähtuvalt. LKS § 32 lõike 2 järgi on hoiualal keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati, ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi.

Looduskaitsealal (ja teistel kaitstavatel aladel) reguleerib kaitsekorda kaitse-eeskiri koostoimes looduskaitseadusega. Looduskaitsealadel on võimalus kaitse-eeskirjaga seada kaitsealuste

liikide elupaigas, kasvukohas ja rändlindude koondumispaigas inimeste viibimisele teatud piiranguid, mis on vajalikud alal leiduvate kaitsealuste liikide pesitsusedukuse tagamiseks. Eelkõige on oluline reguleerida inimeste liikumist I kaitsekategooria linnuliigi pesapuu läheduses, kuna inimeste viibimine seal pesitsusajal võib põhjustada kurna hülgamise. Kaitse-eesmärgiks seatud liikide elupaigad tuleb määrata kaitseala sihtkaitsevööndisse. Liikumis- ja linnujahipiirangu seadmine ei ole võimalik hoiuala kaitsekorruga. Samuti võimaldab looduskaitseala režiim metsaraie ja maaparandussüsteemide hoiutööde reguleerimist, mis tagaks kaitseala eesmärgiks seatud soo- ja metsakoosluste kaitse. Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

Eeltoodule tuginedes on muu hulgas põhjendatud kaitsealaga piirnevate hoiualade ja vana kaitsekorruga kaitsealade liitmine Nehatu looduskaitsealaga. Lisaks on sarnast kaitsekorda vajavate ja külgnivate kaitstavate loodusobjektide kaitse ühe tervikliku alana otstarbekam, kuna muudab ala kaitsekorra hõlpsamini mõistetavamaks. Valdavas osas ei too nende arvamine kaitseala koosseisu kaasa olulisi lisapiiranguid, kuid võimaldab kaitse-eeskirjaga lubatud ja keelatud tegevusi täpsustada.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid ning Eesti põhikaardile kantud maastikuobjekte, nagu rannajoon, teed, elektriliinid, kiviaiad, kõlvikupiirid, veekogude, sh kraavide kaldad, kusjuures kaks ainukest piirikraavi on kaitsealast välja jäetud, sest tegemist on ühiseesvoolu (Kuuendiku pkr) ja tee toimimiseks vajaliku kraaviga. Kohtades, kus maastikulised alused puuduvad, on piiritlemisel kasutatud maakatastri andmeid ja looduses tuvastatavate punktide vahelisi mõttelisi sirgeid. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Valdav osa kavandatavast kaitsealast järgib senise Nehatu looduskaitseala, liidetavate hoiualade ja vana kaitsekorruga kaitsealade piire, kusjuures piiri asukohta on kehtiva põhikaardi järgi vajaduse korral korrigeeritud.

Planeeritavates piirides kaitseala kogupindala on 1186 ha (sihtkaitsevööndite pindala on 782 ha ja piiranguvööndite pindala 404 ha). Veeala on kaitsealal umbes 77 ha (sh mereala 6,5 ha), mereala ja valdav osa järvedest jääb piiranguvööndisse. Looduskaitseala kogupindalast moodustavad eramaad ligi 377 ha (sellest 78 ha sihtkaitsevööndis) ja riigimaad ligikaudu 796 ha (sellest 705 ha sihtkaitsevööndis), 13 ha on jätkuvalt riigi omandis olev maa.

Uut kaitstavat ala lisandub 23,3 ha, sellest 20,0 ha sihtkaitsevööndisse (eramaal 5,2 ha) ja 3,3 piiranguvööndisse (eramaal 1,5 ha). Samas arvatakse varem kaitse all olnud alast välja 37,0 ha. Kaitstava ala kogupindala väheneb kokku 14 ha.

Valdava osa Nehatu looduskaitsealast moodustab Vabariigi Valitsuse 24. jaanuari 2001. a määrusega nr 39 „Nehatu looduskaitseala kaitse-eeskiri” kaitse alla võetud Nehatu looduskaitseala. Nimetatud määruse järgi on kaitseala pindala 1016,6 ha, sellest 66,4 ha moodustab Nehatu sihtkaitsevöönd ja ülejäänud 950,2 ha piiranguvöönd. Senisest kaitsealast liidetakse Nehatu looduskaitsealaga 998,1 ha, millest 64,5 ha kuulub sihtkaitsevööndisse ja ülejäänud 933,6 ha piiranguvööndisse. Senisest sihtkaitsevööndist 1,9 ha arvatakse kaitse alt välja (sellest 1,2 ha eraomandis olev maa), 4,4 ha on planeeritud piiranguvööndisse (sellest 1,4 ha on eramaa) ja ülejäänud 60,1 ha jätkuvalt sihtkaitsevööndisse (eramaad on 0,2 ha). Praegu piiranguvööndisse kuuluvast alast planeeritakse 26,6 ha kaitse alt välja arvata (sellest

20,5 ha on eraomandis olev maa). 654,7 ha piiranguvööndisse kuuluvast alast on kavas liita sihtkaitsevööndisse (eramaad on seal 48,3 ha). Ülejäänud 268,9 ha on jätkuvalt piiranguvööndisse planeeritud (sellest 188,4 ha on eraomandis).

Varem kaitse all olnud alast moodustavad arvestatava osa senise looduskaitseala ümber olevad hoiualad (Porsiku, Kangruaadu, Oademetsa ning Väinamere hoiuala Pärnumaale jääv osa). Porsiku, Kangruaadu ja Oademetsa hoiuala on kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 28. veebruari 2006. a määrusega nr 59 „Hoiualade kaitse alla võtmine Lääne maakonnas”. Väinamere hoiuala on võetud kaitse alla Vabariigi Valitsuse 18. mai 2007. a määrusega nr 154 „Hoiualade kaitse alla võtmine Pärnu maakonnas”. Nende määruste kohaselt on Porsiku hoiuala 76,5 ha, Kangruaadu hoiuala 26,6 ha, Oademetsa hoiuala 10 ha ja Väinamere hoiuala Pärnumaale jääv osa 3688,9 ha suurune. Porsiku hoiualast liidetakse Nehatu looduskaitsealaga 74,7 ha, kusjuures 36,6 ha liidetakse sihtkaitsevööndisse (eraomandisse kuulub sellest alast 17,9 ha) ja 38,1 ha piiranguvööndisse (sellest 32,7 ha on eramaa). Ülejäänud osa Porsiku hoiualast (1,8 ha) arvatakse kaitse alt välja (eraomand moodustab sellest 1,3 ha). Kangruaadu hoiualast liidetakse Nehatu looduskaitsealaga 26,3 ha, sellest 2,1 ha lisandub sihtkaitsevööndisse (terves ulatuses eramaa) ning 24,2 ha piiranguvööndisse (sellest 22 ha eramaa). Ülejäänud osa Kangruaadu hoiualast (0,3 ha) arvatakse kaitse alt välja (terves ulatuses eramaa). Oademetsa hoiualast liidetakse 9 ha Nehatu looduskaitsealaga, kusjuures kaitsealaga liidetav ala jääb terves ulatuses sihtkaitsevööndisse (sellest 3,9 ha on eraomandis). Ülejäänud osa Kangruaadu hoiualast (1 ha) arvatakse kaitse alt välja (eraomandi olevat maad seal alal ei ole). Väinamere hoiualast liidetakse Nehatu looduskaitsealaga 62,8 ha ning kogu liidetav ala arvatakse piiranguvööndisse (eramaad on seal 51,5 ha). Väinamere hoiualast arvatakse 11,7 ha kaitse alt välja (sellest 4,9 ha on eraomandisse kuuluv maa).

Lisaks eeltoodule liidetakse Nehatu looduskaitsealaga kaitsealused Porsiku kadakad. Haapsalu rajooni TSN TK 21. novembri 1984. a otsusega nr 267 kaitse alla võetud ala pindala on 2 ha. Nehatu looduskaitsealaga liidetakse sellest alast 1,7 ha, kusjuures kogu ala jääb piiranguvööndisse (terves ulatuses eraomandis). Ülejäänud ala (0,3 ha) arvatakse kaitse alt välja (samamoodi terves ulatuses eraomandis olev maa).

Kaitsealaga liidetakse ka Lihula rajooni TSN TK 25. aprilli 1958. a otsusega nr 34 kaitse alla võetud Paatsalu põlispuude grupp, mille kogupindala on 10,2 ha. Praegu kehtiva kaitsekorra järgi kattub 6,9 ha sellest alast Nehatu looduskaitsealaga. Kaitsekorra uuendamise tulemusena liidetakse Paatsalu põlispuude grupist 6,8 ha Nehatu looduskaitsealaga, sealjuures on kogu ala kavandatud piiranguvööndisse (terves ulatuses eraomandis). Ülejäänud osa Paatsalu põlispuude grupist (3,4 ha) on planeeritud kaitse alt välja arvata (terves ulatuses eraomandis).

Kaitsealale planeeritakse liita 23,3 ha seni kaitse alt väljas olnud ala, millest eramaa moodustab 6,7 ha, riigimaa 14,8 ha ja jätkuvalt riigiomandis olev maa 1,8 ha. Sellest 20 ha on kavas liita sihtkaitsevööndisse (eraomandisse jääb 5,2 ha) ja ülejäänud 3,3 ha piiranguvööndisse (sellest eramaale jääb 1,5 ha). Uuest kaitstavast alast on valdav osa soo- ja metsaala Nehatu soo lõunaosas ja moodustab terviku juba kaitse all oleva soo- ja metsaalaga.

Eramaadega seotud muudatused: looduskaitseala kogupindalast moodustavad eramaad ligi 377 ha (sellest u 78 ha sihtkaitsevööndis). Kaitse alla lisandub varem kaitseta eramaad 6,7 ha (sellest 5,2 sihtkaitsevööndis). Olemasolevast piiranguvööndist läheb sihtkaitsevööndisse 48,3 ha eramaad. Olemasolevalt hoiualalt arvatakse 23,9 ha eramaad sihtkaitsevööndisse ja 117,5 ha piiranguvööndisse. Kaitse alt välja arvatakse eramaad 21,7 ha (1,2 ha sihtkaitsevööndist ja 20,5 piiranguvööndist).

Vööndite piiritlemisel on lähtutud kaitseväärtuste olemasolust ja ohutegurite vältimise

võimalustest tulenevalt kaitsekorrast. Kaitse alt välja arvatavatel aladel olulisi kaitset vajavaid loodusväärtusi ei ole ja nende alade kaitse alt välja arvamine kaitseala eesmärke ei ohusta.

Õuealad, mis kaitse alt välja arvatakse, asuvad katastriüksustel Pouli (19502:001:0560), Alt Villemi (86301:001:0106), Aadu (86301:001:0139), Lillevälja (86301:001:0031), Ööbiku (86301:001:0175), Merelahe (86301:001:0113) ja Kopli (86301:001:0003). Kaitse-eeskirja eelnõu ekspertiisi ettepanekul ei liideta kaitsealaga osa Väinamere hoiuala maismaaosast Toomla (86301:003:0215) ja Kangro (86301:003:0212) katastriüksusel, kuna seal asub põllumajandusmaa (viimastel aastatel kasutatud kultuurrohumaana), kus ei ole inventeeritud kaitsealuseid liike ega elupaiku ning selle kaitsmine ei ole seega põhjendatud. Oluliste kaitseväärtuste puudumise tõttu jäävad kaitsealast välja ka Kõrgemäe (86301:001:0091), Parmase (86301:001:0010), Nurga (86301:001:0220), Kasemetsa (86301:001:0174), Jäänuka (86301:001:0221), Allikheina (19502:001:0075) ja Pannika (86301:001:0164) katastriüksus. Kaitseala põhjaosas arvatakse välja transpordimaa katastriüksusel 16184 Rame-Paatsalu tee (19502:001:0005). Kopli (86301:001:0003), Ööbiku (86301:001:0175), Kiisa (86301:001:0154), Kiisa (86301:001:0155) ja Nehatu tee (86301:001:0223) katastriüksuse servast jääb kaitse alt välja elektriliin koos tee ja elektriliini vahelise alaga. Varbla metskond 18 (86301:001:0189), Jõekääru (86301:001:0236), Varbla metskond 183 (86301:001:0338), Illuste (86301:001:0088) ja Tirbi 1 (86301:001:0227) katastriüksuse servast arvatakse kaitse alla Paadrema jõgi, mis oli varem kaitse alt väljas. Samuti liidetakse piiride korrigeerimisel kiviaia järgi kaitsealaga kitsas riba Villemisauna (86301:001:0236) katastriüksuse loodeservast.

Kaitse alt jääb välja transpordimaa katastriüksusel 16184 Rame-Paatsalu tee (19502:001:0006), mis oli varem Oademetsa hoiualal, ja 16185 Hanila-Höbesalu tee (86301:001:0069), mis oli Nehatu looduskaitsealal. Katastriüksusel Lihula metskond 210 (19502:001:0307) ei liideta kaitsealaga varem Väinamere hoiualas olnud osa metsamaast, kuna seal ei leidu metsaelupaigatüüpe ega muid olulisi loodusväärtusi. Metsaveere (19501:001:0446), Kadakaveere (19501:001:0447), Mummu (19502:001:0252) ja Porsiku (19502:001:0248) katastriüksusest jäetakse kaitse alt välja osa, mida läbib tee ning mille ümber ei ole inventeeritud väärtuslikke kooslusi ega kaitsealuseid liike. Väärtuseid ei ole inventeeritud ka Vilguti (19502:001:0029) katastriüksuse edelaosas ja seetõttu seda osa eelnõuga kaitsealasse ei kavandata. Piiride korrigeerimise tõttu väheneb kaitstava ala osakaal veel Kivika (19502:001:0099) ja Kamsa (19502:001:0870) maaüksusel. Täielikult jäävad kaitsealalt piiride korrigeerimise tulemusena välja Soaluse (19502:001:0217), Tupessaare (19502:001:0097), Öuema (19502:001:0059), Tammetõru (19502:001:0176), Kuti (86301:001:0133), Meste (86301:001:0124), Villemi (19502:001:0239), Aadu (19502:001:0025), Põllu (19502:001:0187), Lauri (86301:001:0093), Kadrioru (86301:001:0317), Saare (86301:001:0161), Havi (86301:003:0112) ja Aadu (86301:001:0153) katastriüksus.

Eelnõu kohaselt liidetakse kaitsealale terves ulatuses Varbla metskond 152 (86301:001:0333), Aaloelehe (19502:001:0153), 19502:001:0084, Appikese (19502:001:0154), Hundinua (19502:001:0155), Paadrema (86301:001:0219) ja Võsavillemi (19502:001:0241) katastriüksus. Piiride korrigeerimise tõttu laiendatakse kaitseala Jaani (86301:001:0100), Ulase (19501:001:0469) ja Varbla metskond 177 (86301:001:0336) katastriüksusel.

Täpsemad kaitseala ja selle vööndite piiritlemise põhjendused on esitatud allpool.

Kaitseala koosneb kuuest lahustükist, kõige põhjapoolsem lahustükk asub 16184 Rame-Paatsalu teest (19502:001:0005) põhjas katastriüksusel Lihula metskond 211 (19502:001:0308). Lahustüki välispiir järgib täpselt katastriüksuse piiri.

Nehatu looduskaitseala suurima lahustüki põhjapiiriks on katastriüksuste piirid alates Porsiku (19502:001:0248) katastriüksuse loodenurgast kuni Kaasiku (19502:001:0860) katastriüksuse põhjapiiril sellega ristuva kiviaiani punktini koordinaatidega X: 479369,764 Y: 6492705,885. Erandiks on sirge (otspunktidega X: 477998,673 Y: 6492987,039 ja X: 477925,410 Y: 6492863,372), mis ühendab Lihula metskond 210 (19502:001:0307) katastriüksuse põhjapiiri lõunapiiriga.

Sealt saab alguse selle lahustüki idapiir, mis kulgeb mööda kiviaeda lõuna poole. Jõudes kiviaial olevasse nurgapunkti koordinaatidega X: 479347,100 Y: 6492510,870, suundub välispiir mõttelise sirgena u 50 m lääne pool asuva kiviaia otsa (punkti koordinaatidega X: 479298,930 Y: 6492504,410). Edasi kulgeb piir mööda kõlvikupiiri Lihula metskond 264 (19502:001:0125) katastriüksuse põhjapiirile (punkti koordinaatidega X: 479283,685 Y: 6492394,792) ning sealt mõttelise sirgena Kivika (19502:001:0099) katastriüksuse loodenurka. Sealt kulgeb piir mööda kiviaedu, kuni jõuab punkti koordinaatidega X: 479120,910 Y: 6492080,560. Erandiks selles lõigus on sirge, mis ühendab Kivika loodenurka sellest u 40 m idas asuva kiviaia otspunktiga X: 479327,320 Y: 6492296,110). Samuti on sirgetega ühendatud kiviaedade otspunktid (koordinaadid: X: 479364,970 Y: 6492279,680 ja X: 479388,110 Y: 6492284,660; X: 479422,410 Y: 6492152,370 ja X: 479415,720 Y: 6492140,600). Alates kiviaial olevast punktist koordinaatidega X: 479245,360 Y: 6492020,660 kulgeb piir uuesti kiviaiaga ristumiseni mööda kõlvikupiiri. Punktist koordinaatidega X: 479120,910 Y: 6492080,560 kulgeb piir mõttelise sirgena Hundinua (19502:001:0155) katastriüksuse idanurka. Sealt alates kulgeb piir taas mööda katastriüksuste piire, kuni ristub Koplil (86301:001:0003) katastriüksusega (punktis koordinaatidega X: 480511,435 Y: 6489243,058). Esimene erand selles lõigus asub Kamsa (19502:001:0870) katastriüksusel, kus sirge ühendab omavahel Mudamulgu (19502:001:0156) katastriüksuse idapiiril olevat nurgapunkti (X: 479548,914 Y: 6490954,289) Aaloelehe (19502:001:0153) katastriüksuse läänepiiril oleva nurgapunktiga (X: 479606,770 Y: 6490956,445). Teine erand jääb katastriüksusele (19502:001:0086), kus piir kulgeb alates punktist koordinaatidega X: 480376,188 Y: 6490870,528 mööda kiviaeda ning kiviaia lõpust (X: 480483,070 Y: 6491022,330) mõttelise sirgena Aaloelehe katastriüksuse piirile (X:480489,733 Y: 6491032,808).

Selle lahustüki lõunapiiriks on Koplil maaüksuse põhjapiir kuni maaüksuse välispiiril oleva nurgapunktini koordinaatidega X: 480352,983 Y: 6489225,013. Sealt suundub kaitseala piir mõtteliste sirgetena, mis läbivad maaüksusel asuva õuema kõlvikupiiril olevaid punkte koordinaatidega X: 480360,861 Y: 6489170,581 ning X: 480382,673 Y: 6489135,959, Koplil maaüksuse lõunaosas oleva elektriliinini (punkti koordinaatidega X: 480385,522 Y: 6489132,946). Edasi jookseb kaitseala välispiir mööda selle elektriliini kaitsevööndi serva (kaitsevöönd on 2 m elektriliini keskteljest ja see jääb koos elektriliiniga kaitsealalt välja) umbes 47 m kagu pool oleva ristuva elektriliinini (punkti koordinaatidega X: 480406,230 Y: 6489090,395) ning kulgeb siis edasi mööda viimati nimetatud elektriliini kaitsevööndi serva (elektriliin koos selle 10 m kaitsetsooniga jääb kaitsealalt välja). Seal lõigus on kaitsealalt välja jäetud Koplil (86301:001:0003), Ööbiku (86301:001:0175) ja Kõrgemäe (86301:001:0091) õueala koos sinna viiva teega, kusjuures Kõrgemäe katastriüksuseni jõudes kulgeb piir mööda seda ning alates Kõrgemäe katastriüksuse ja 16185 Hanila-Hõbesalu tee (86301:001:0069) katastriüksuse ristumisest kulgeb piir mööda eelnevalt nimetatud teekatastrit (tee jääb kaitsealalt välja).

Eelmises lõigus mainitud 16185 Hanila-Hõbesalu tee (86301:001:0069) katastriüksuselt keerab piir Siimukese katastriüksuse edelapiirile ning kulgeb põhiliselt mööda katastriüksuste piire, kuni jõuab taas Porsiku (19502:001:0248) katastriüksuse loodenurka. Esimene erand selles lõigus jääb Alt Villemi (86301:001:0106) katastriüksusele, kus sinna viiva teeni jõudes kulgeb piir mööda teeäart (tee jääb kaitsealalt välja) ning õuealani jõudes mööda seda (jääb samuti

kaitsealalt välja). Õueala ja kiviaia ristumisel suundub piir kiviaiale ning kulgeb mööda seda. Jõudes kiviaia otspunkti koordinaatidega X: 478241,710 Y: 6489654,430 suundub piir mõttelise sirgena kõrval oleva Piiri (86301:001:0230) katastriüksuse idapiirile punkti koordinaatidega (X: 478237,789 Y: 6489656,075). Teine erand jääb Lupsu (19502:001:0042) katastriüksusele, kus välispiir kulgeb alates Piiri (86301:001:0230) katastriüksuse ja kõlviku ristumiskohast (X: 478230,019 Y: 6489810,583) mööda märgala kõlvikupiiri, kuni jõuab Appikese (19502:001:0154) katastriüksuse lõunapiirile. Kolmas erand jääb Vilguti (19502:001:0029) katastriüksusele, kus mõtteline sirge ühendab Vilguti katastriüksuse nurgapunkti (X: 477573,168 Y: 6489969,179) Vösavillemi (19502:001:0241) katastriüksuse nurgapunktiga (X: 477544,701 Y: 6489996,823). Neljas erand jääb samuti Vilguti (19502:001:0029) katastriüksusele, kus alates punktist koordinaatidega X: 477524,048 Y: 6490246,714 kulgeb piir mõttelise sirgena kõlvikupiirile punkti koordinaatidega X: 477328,404 Y: 6490509,152 ning kulgeb mööda seda punktini koordinaatidega X: 477322,780 Y: 6490561,770, sealt mõttelise sirgena kiviaial olevasse punkti koordinaatidega X: 477319,310 Y: 6490593,480. Viimaks kulgeb piir mööda kiviaedu kuni Eilsepäeva (19502:001:0152) katastriüksusepiirini. Viies erand jääb Ulase (19501:001:0469) ja Porsiku (19502:001:0248) katastriüksuse vahelisele alale, kus alates Ulase (19501:001:0469) katastriüksuse lõunapiirilt punktist koordinaatidega X: 477274,892 Y: 6491769,596 kulgeb piir mööda kiviaeda, jõudes Pouli (19502:001:0560) katastriüksuse õuealani, kulgeb piir mööda seda (õueala jääb kaitsealalt välja). Õuealale viiva teeni jõudes kulgeb piir mööda teeäärt (tee jääb kaitsealalt välja). Tee ja Porsiku katastriüksuse läänepiiri ristumisel suundub kaitseala välispiir mööda katastriüksuse piiri.

Kõige väiksem Nehatu looduskaitseala lahustükk hõlmab endise Oademetsa hoiuala lahustüki ja jääb 16184 Rame-Paatsalu (19502:001:0006) teest idasse. Selle lahustüki lääne-, lõuna- ja idapiiriks on Lihula metskond 64 (19502:001:0279) katastriüksuse piir. Põhjapiiriks on selle katastriüksuse lääne- ja idapiiri ühendav mõtteline sirge (otspunktide koordinaadid: X: 480732,772 Y: 6490948,732 ja X: 480781,590 Y: 6490978,481).

Neljas Nehatu looduskaitseala lahustükk jääb 16185 Hanila-Hõbesalu (86301:001:0069) teest lõunasse. Selle lahustüki põhjapiiriks on alates Nehatu tee (86301:001:0223) katastriüksuse loodenurgast elektriliin (elektriliin koos selle 10 m kaitsetsooniga jääb kaitsealalt välja). Elektriliini ja 16185 Hanila-Hõbesalu (86301:001:0069) tee ristumisel kulgeb välispiir mööda teekatastrit.

Alates Kiisa (86301:001:0155) katastriüksuse nurgapunktist algab selle lahustüki idapiir, mis kulgeb esialgu mööda katastriüksuste piire. Villika (86301:001:0237) katastriüksuse põhjapiiril ristuva kiviaiani jõudes suundub välispiir lõunasse mööda kiviaeda. Kiviaia otspunktist koordinaatidega X: 480343,890 Y: 6488066,280 kulgeb piir mööda puuderivi ning seejärel rohumaa ka põllu vahelist kõlvikupiiri kiviaiast u 60 m idas asuva teeni. Edasi on välispiiriks tee (tee jääb kaitsealalt välja). Alates tee käänupunktist koordinaatidega X: 480417,013 Y: 6487312,588 kulgeb piir mööda (sadama) õueala piiri kaldajooneni. Edasi kulgeb piir mööda kaldajoont kuni Merelahe (86301:001:0113) katastriüksuse piirini (X: 480253,831 Y: 6486841,514). Selles lõigus on mõtteliste sirgetega ühendatud punktid koordinaatidega: X: 480365,755 Y: 6487121,844 ja X: 480379,826 Y: 6487093,347; X: 480369,991 Y: 6486884,202 ja X: 480350,400 Y: 6486826,519 ning X: 480263,120 Y: 6486832,450 ja X: 480253,831 Y: 6486841,514. Lisaks on selles lõigus kaitsealalt välja jäetud Parmase (86301:001:0010) katastriüksus, kusjuures katastriüksust ja kaldajoont ühendavad mõttelised sirged otspunktide koordinaatidega X: 480358,185 Y: 6486978,999 ja X: 480341,679 Y: 6486979,043 ning X: 480340,240 Y: 6486961,447 ja X: 480354,488 Y: 6486961,663.

Merelahe (86301:001:0113) katastriüksuse piirilt algab selle Nehatu looduskaitseala lahustüki lõunapiir, mis kulgeb kuni Nehatu tee (86301:001:0223) katastriüksuse edelanurgani. Siin

kulgeb Nehatu looduskaitseala välispiir peamiselt mööda katastriüksuste piire. Erandiks selles lõigus on sirge mis ühendab Merelae katastriüksuse lõunaosas selle idapiiri läänepiiriga (sirge otspunktide koordinaadid: X: 480244,492 Y: 6486849,539 ja X: 480233,118 Y: 6486855,367). Lisaks on erandiks selles lõigus sirge, mis ühendab Kiisa (86301:001:0155) katastriüksuse lõunapiiril olevat punkti koordinaatidega X: 479587,806 Y: 6488060,326 Jaani (86301:001:0100) katastriüksuse lõunapiiril oleva punktiga koordinaatidega X: 479452,489 Y: 6487828,425. Samuti ühendab mõtteline sirge Jaani katastriüksuse lõunapiiril olevat punkti koordinaatidega X: 479376,996 Y: 6487796,937 Nehatu tee (86301:001:0223) katastriüksuse lõunapiiril oleva käänupunktiga koordinaatidega X: 479097,509 Y: 6487866,636. Sealt algab lahustüki läänepiir, mis kulgeb mööda katastriüksuste piire, kuni jõuab taas Nehatu tee (86301:001:0223) katastriüksuse loodenurka. Selles lõigus on erandiks Aadu (86301:001:0139) katastriüksusele jääv osa, kus välispiir kulgeb alates katastriüksusel olevast punktist koordinaatidega X: 478710,167 Y: 6488679,402 mööda kiviaeda ja õueala piiri sama katastriüksuse välispiirile punkti koordinaatidega X: 478674,820 Y: 6488766,114.

Üks Nehatu looduskaitseala lahustükk asub Käomardi lahe ümber. Kaitseala välispiir kulgeb põhjas, idas ja lõunas mööda Käomardi (86301:001:0188) katastriüksuse piiri. Läänest mööda teed, mis viib Käomardi ja Lepiku taluni, kusjuures tee ei ole kaitsealasse hõlmatud.

Kaitseala lõunapoolseim lahustükk asub Paatsalu lahe idarannikul ja Kahvatu lahe ümber. Selle kaitseala lahustüki põhjapiiriks on Lillevälja (86301:001:0031) katastriüksuse põhjapiir, kusjuures piir saab alguse Paadrema jõe kaldal olevast punktist koordinaatidega X: 482197,950 Y: 6487666,060 ning seal ühendab mõtteline sirge jõel olevat punkti Lillevälja katastriüksuse loodenurgaga. Kui katastripiir ristub õuealaga, suundub välispiir mööda õueala piiri lõuna poole ning alates punktist koordinaatidega X: 482453,925 Y: 6487520,444 kulgeb mõttelise sirgena punkti koordinaatidega X: 482552,233 Y: 6487498,010 ning taas mööda õueala piiri teeni. Edasi kulgeb välispiir mööda Paatsalu-Mõisa tee serva (tee jääb kaitsealalt välja) kuni jõuab T-19101 Audru-Tõstamaa-Nurmsi (86301:001:0097) teekatastrini.

Siit saab alguse selle lahustüki idapiir, mis kulgeb mööda T-19101 Audru-Tõstamaa-Nurmsi (86301:001:0097) teekatastrit ning alates teekatastril olevast punktist koordinaatidega X: 482329,592 Y: 6486441,928 mööda katastriüksuste piire. Alates Roostiku (86301:003:0011) katastriüksuse ja kiviaia ristumise kohast (X: 482143,958 Y: 6486264,079) kulgeb piir mööda kiviaeda. Kiviaia otspunktist koordinaatidega X: 481828,587 Y: 6486207,185 kulgeb piir mõttelise sirgena Nurga (86301:003:0020) katastriüksusel olevasse punkti koordinaatidega X: 481823,651 Y: 6486206,972. Kuni Toomla (86301:003:0215) katastriüksusel oleva punktini koordinaatidega X: 481962,499 Y: 6486017,131 kulgeb piir mööda katastriüksuste piire, sealt alates aga mööda kõlvikupiiri. Jõudes elektriliini äärde (elektriliin jääb kaitsealalt välja koos 3 m puhvriga) punkti koordinaatidega X: 482145,575 Y: 6485712,919 suundub piir mõttelise sirgena u 40 m lõuna poole Kangro (86301:003:0212) katastriüksuse lõunapiirile punkti koordinaatidega X: 482148,006 Y: 6485673,203.

Edasi kulgeb välispiir mööda katastriüksuste piire ja moodustab selle lahustüki lõunapiiri. Alates Havi (86301:003:0112) katastriüksuse edelanurgast kulgeb kaitseala välispiir mõttelise sirgena kaldajoonele punkti koordinaatidega X: 481537,962 Y: 6485350,446 ja järgib siis kaldajoont.

Läänepiiriks on Paatsalu lahe kaldajoon kuni Varbla metskond 18 (86301:001:0189) katastriüksuse ja kaldajoone ristumispunktini koordinaatidega X: 481703,922 Y: 6486721,879. Sealjuures on Nurga (86301:003:0020) katastriüksusel asuv lautrikoht hõlmatud kaitsealasse, seal kulgeb kaitseala välispiir üle lautrikoha sirgena, mille otspunktid on X: 481433,551 Y: 6485782,132 ja X: 481450,592 Y: 6485807,479. Lisaks on erandiks selles lõigus sirge, mis ühendab kaldajoonel olevaid punkte koordinaatidega X: 481703,601 Y: 6486432,023 ja

X: 481684,513 Y: 6486688,189. Edasi kulgeb välispiir mööda katastriüksuste piire. Alates Paadrema jõel olevast punktist koordinaatidega X: 481930,962 Y: 6486708,463 kulgeb välispiir mööda jõe paremat kallast kuni jõuab taas alguspunktini.

Eelnõu järgi koosneb kaitseala tulenevalt kaitse-eesmärkidest, kaitsekorra eripärast ja majandustegevuse piiramise astmest kolmest sihtkaitsevööndist (Muriste, Nehatu ja Tõitse) ja ühest piiranguvööndist (Nehatu). Vööndite piiride määramisel on lähtutud kaitseväärtuste olemasolust ja kaitsekorra tulenevate ohutegurite vältimise võimalusest ning sellest, et piir oleks üheselt arusaadav ja looduses tuvastatav. Piir kulgeb mööda teid, sihte, kraavikaldaid, kiviaedu, rannajoont, kõlvikupiire ja kinnistupiire. Kohtades, kus looduses puuduvad selged piirid, kasutatakse looduses tuvastatavate punktide vahelisi mõttelisi sirgeid, mille otspunktide koordinaadid on esitatud.

Sihtkaitsevööndi koosseisu on arvatud suurem osa kaitstavast alast, kuna seal on inventeeritud kõrge loodusväärtusega soo- ja metsaelupaigatüübid ning sihtkaitsevööndi kaitsekord võimaldab välistada majandustegevuse ja seada rangeid piiranguid tegevustele, mis võivad ohustada kaitsealuste liikide elupaikade soodsa seisundi säilimist või taastamist (nt raiele, maaparandussüsteemide hoiutöödele, roolõikusele). Elupaikade säilitamise kaudu hoitakse ka tüüpilist maastikuilmet ja kaitstakse looduse mitmekesisust. Eraldi sihtkaitsevööndisse on arvatud I kaitsekategooria kaitsealuse linnuliigi merikotka pesapuu ja ümbruskonna mets, sest sealne kaitsekord võimaldab seada ajalisi liikumispiiranguid, mis on oluline liigi pesitsusedukuse tagamiseks.

Tõitse sihtkaitsevööndi (18 ha) kaitse-eesmärk on madalsookoosluse taastamine ning looduslikule arengule jätmine, seda ümbritsevate poollooduslike- ja metsakoosluste soodsa seisundi tagamine, samuti kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Tõitse sihtkaitsevöönd asub Nehatu soost põhja pool ning selle keskmeks on ulatuslik sookooslus lubjarikas madal soo lääne-mõõkrohuga. Ümber madal soo levivad veel kadastikud ning esmatähtsad elupaigad kuivad niidud lubjarikkal mullal, soostuvad ja soo-lehtmetsad ning lood. Ligi poolel sihtkaitsevööndist levib Lääne-Eestile ja sealsetele saartele iseloomulik III kaitsekategooria taimeliik lääne-mõõkrohi. Sookoosluste ning soostunud ja soo-lehtmetsade kaitse ja areng tagatakse üksnes loodusliku protsessina.

Tõitse sihtkaitsevööndi moodustab endise Porsiku hoiuala põhjaosa, mis jääb lahustükina Rame-Paatsalu teest põhja poole. Kaitsealasse ei võeta teed ja teemaad, mis oli varem hoiuala osa, kuna seal puuduvad kaitset vajavad kooslused. Sihtkaitsevöönd asub tervenisti Lihula metskond 211 katastriüksusel (19502:001:0308) ja vööndi välispiir kattub katastriüksuse piiriga.

Nehatu sihtkaitsevööndi (687 ha) kaitse-eesmärk on Nehatu soo kaitse, sookoosluste taastamine ning looduslikule arengule jätmine, metsa- ja poollooduslike koosluste soodsa seisundi tagamine ning veelindude rändepeatuspaiakade ja kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Sealsed soolad on olulised sookure ja hallhane peatus- ja sulgimisalad ning mitme linnudirektiivi liigi pesitsusalad. Alal on inventeeritud väga kõrge esinduslikkuse ja looduskaitsealuse väärtusega esmatähtis elupaigatüüp lubjarikkad madal sood lääne-mõõkrohuga. Elupaigatüüpidest on Nehatu sihtkaitsevööndis veel niiskuslembesed kõrgrohustud, kuivad niidud lubjarikkal mullal ning esmatähtsatest lood, puisniidud, vanad loodumetsad, vanad laialehised metsad ning soostuvad ja soo-lehtmetsad. Kaitsealustest linnuliikidest on vööndis registreeritud laululuik, hüüp, valgeselg-kirjurähn, mustsaba-vigle, punajalg-tilder, sookurg, roo-loorkull, punaselg-õgija, suurkoovitaja, vööt-põõsalind, soo-loorkull, teder, välja-loorkull, rukkirääk, musträhn, rooruik ja väike-kirjurähn; taimedest kaunis kuldking, vahelmine näkirohi, kärbesõis ja valge-tolmpea. Nehatu sihtkaitsevööndisse jääb ka üksikobjekt Tammari tamm.

Nehatu sihtkaitsevöönd koosneb neljast lahustükist ning selle moodustab suures osas endine Nehatu piiranguvööndi lahustükk Nehatu soo ümbruses (välja arvatud alad, mis jäävad eelnõuga määratud Nehatu piiranguvööndisse). Endisest Kangruaadu hoiualast arvatakse Nehatu sihtkaitsevööndisse 2,1 ha suurune osa Kangru-Aadu (19502:001:0650) ja Hundinuia (19502:001:0155) katastriüksusest, sest sinna ulatub Nehatu soo, kus on inventeeritud kaitse-eesmärgiks seatud elupaigad niiskuslembesed kõrgrohustud ja lubjarikkad madalsood lääne-mõökrohuga. Sookoosluse kaitse ja säilimine saab toimuda sihtkaitsevööndi kaitseriimiga alal. Endisest Oademetsa hoiualast arvatakse Nehatu sihtkaitsevööndisse 9 ha. Kaitse alt jääb välja varem hoiualal olnud Rame–Paatsalu tee. Lõunapoolne osa hoiualast, mis moodustab ümbritseva laialehise metsaga ühtse tervikliku metsamassiivi ja asub vahetult Illuste soo läheduses, moodustab seega koos ümbritseva metsaga puhvri sookoosluse ümber. Oademetsa hoiuala põhjapoolne osa arvatakse lahustükina Nehatu sihtkaitsevööndisse. Seal on inventeeritud esmatähtis elupaigatüüp vanad laialehised metsad. Lisaks on Nehatu sihtkaitsevööndisse arvatud Porsiku hoiuala lõunaosa, kus on inventeeritud esmatähtis elupaigatüüp vanad laialehised metsad ning poollooduslikud kooslused puisniidud ning aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud.

Nehatu sihtkaitsevööndiga on liidetud Nehatu soo äärealad, mis olid seni kaitse alt väljas. Piire on laiendatud Villema katastriüksusel (19502:001:0144), kus on kaitsealasse arvatud 0,3 ha suurune osa, ning Varbla metskond 152 (86301:001:0333) katastriüksusel (eelkõige laane-, salu- ja soovikumetsade vajakute vähendamise eesmärgil) ja Aaloelehe (19502:001:0153) katastriüksusel, kus kaitsealasse on liidetud kokku 6 ha. Lisaks laieneb Nehatu sihtkaitsevöönd 12,7 ha Varbla metskond 152 (86301:001:0333) ja 3,6 ha Kiisa (86301:001:0155) katastriüksusel. Nendele kaitseala laiendustele ulatub kaitseala eesmärgiks seatud Eestis haruldane ja esmatähtis elupaigatüüp lubjarikkad madalsood lääne-mõökrohuga, mis paikneb valdavalt juba praegu kaitsealal, ning sookoosluse kaitse ja säilimine on võimalik soo tervikliku kaitsega sihtkaitsevööndi kaitseriimiga alal. Soolade kaitsmine ei saa toimuda väljaspool kaitsealaid, kuna vajalik on seada piiranguid näiteks maaparandussüsteemide rajamisele, mida saab teha kaitse-eeskirjaga, seepärast on oluline, et sookooslus oleks tervenisti kaitsealasse hõlmatud.

Vööndi piiritlemisel on arvestatud, et piir kulgeks võimalikult palju mööda teid, piirdeid, kõlviku ja katastriüksuste piire ning muid looduses tuvastatavaid maamärke. Kohtades, kus niisugused piiritlemise alused puuduvad, kasutatakse mõttelisi sirgeid.

Sihtkaitsevööndi suurim lahustükk (623 ha) asub Nehatu ja Illuste soo ümbruses. Vööndi põhjapiir saab alguse Hundinuia (19502:001:0155) katastriüksuse loodenurgast (X: 477785,554 Y: 6492710,597) ning kulgeb sealt mõttelise sirgena idas poole kaitseala välispiiril olevasse punkti koordinaatidega X: 478159,102 Y: 6492721,861. Edasi kulgeb piir mööda kaitseala välispiiri kuni punktini koordinaatidega X: 478885,654 Y: 6492844,385. Erandiks on sirgetest koosnev lõik, kus vööndi piir kulgeb välispiiril olevast punktist koordinaatidega X: 478461,312 Y: 6492817,051 u 210 m kagu poole punkti koordinaatidega X: 478595,781 Y: 6492655,778 ning sealt kirde poole märgala servas välispiiril olevasse punkti koordinaatidega X: 478757,073 Y: 6492952,624.

Selle sihtkaitsevööndi lahustüki idapiir algab Kaasiku (19502:001:0860) maaüksuse loodenurgast (X: 478885,654 Y: 6492844,385), kust vööndipiir kulgeb mööda katastripiiri sama maaüksuse edelanurka (X: 478977,063 Y: 6492488,039). Sealt suundub sihtkaitsevööndi piir mõttelise sirgena lõunasse Kangruaadu (19502:001:0650) maaüksuse katastripiiril olevasse punkti koordinaatidega X: 478991,858 Y: 6492127,301. Edasi kuni Jaagomardi (86301:001:0172) katastriüksuse kirdenurgani (X: 480450,841 Y: 6489458,574) on vööndipiiriks kaitseala välispiir. Erisuseks on Tiigi (19502:001:0068) katastriüksusel asuv lõik,

kus Nehatu sihtkaitsevööndiks on mõtteline sirge maaüksuse põhjapiiril asuvast punktist koordinaatidega X: 478942,658 Y: 6491905,746 lõunapiiril asuva punktini koordinaatidega X: 478932,847 Y: 6491680,778 ja sealt edasi kulgeb vööndipiir mööda sama maaüksuse lõunapiiri kaitseala välispiirini.

Sealt saab alguse vööndi lõunapiir, mis kulgeb mööda katastriüksuste piire, kuni jõuab Kiisa (86301:001:0154) katastriüksuse piiri ja kõlvikupiiri ristumiskohani punkti koordinaatidega X: 479992,993 Y: 6488998,637. Edasi kulgeb piir mööda kõlvikupiiri. Kõlvikupiiril olevast punktist koordinaatidega X: 479766,010 Y: 6488765,370 kulgeb sihtkaitsevööndi piir mõttelise sirgena kaitseala välispiirile punkti koordinaatidega X: 479755,513 Y: 6488767,259. Edasi kulgeb vööndi piir mööda kaitseala välispiiri Appikese (19502:001:0154) katastriüksusel oleva punktini koordinaatidega X: 477832,818 Y: 6489915,024. Erisuseks on lõik Alt-Villemi (19502:001:0060) katastriüksusel, mis saab alguse sama maaüksuse välispiirilt punktist koordinaatidega X: 478704,298 Y: 6489509,154. Sealt alates kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda kõlvikupiiri, kuni ristub Appikese katastriüksuse lõunapiiriga. Seal kulgeb piir u 70 m mööda katastriüksuse piiri ja taas kõlvikuga ristudes mööda seda lõuna poole kuni välispiirini.

Selle Nehatu sihtkaitsevööndi lahustüki läänepiir algab Appikese (19502:001:0154) katastriüksusel olevast punktist koordinaatidega X: 477832,818 Y: 6489915,024 ning kulgeb mõttelise sirgena u 500 m põhja poole Appikese katastriüksuse läänepiiril olevasse nurgapunkti koordinaatidega X: 477932,602 Y: 6490403,221. Sealt kulgeb piir mööda katastriüksuste piire. Alates katastriüksus 19502:001:0048 lõunapiiril olevast punktist koordinaatidega X: 477983,042 Y: 6490578,173 kulgeb piir mõttelise sirgena kirde poole sama katastriüksuse põhjapiirile punkti koordinaatidega X: 478055,767 Y: 6490697,798. Edasi kulgeb vööndi piir mööda katastriüksuste piire ja vahepeal ka mööda kaitseala välispiiri, kuni jõuab taas Hundinua (19502:001:0155) katastriüksuse loodenurka.

Nehatu sihtkaitsevööndi teine lahustükk (18 ha) asub Rame külas. Peaaegu kogu lahustükil on inventeeritud esmatahtsad elupaigad vanad laialehised metsad (u 6 ha) ja puisniidud (üle 2 ha). Metsakoosluste kaitse ja puisniitude soodsa seisundi tagamine saab toimuda sihtkaitsevööndi kaitseriimiga, kuna on vajalik seada piiranguid raietegevusele. Lahustükk asub Ulase (19501:001:0469), Pouli (19502:001:0560) katastriüksusel katastritunnusega 19502:001:0892 ning hõlmab osa endisest Porsiku hoiualast. Selle lahustüki ida-, lõuna- ja läänepiiriks on kaitseala välispiir. Põhjaosas on vööndi piiriks Pouli katastriüksusel kulgeva raja lõunaserv.

Nehatu sihtkaitsevööndi kolmas ja ühtlasi kõige väiksem (5 ha) lahustükk asub 16184 Rame-Paatsalu teest idas. Peaaegu kogu lahustükil on inventeeritud esmatahtsad elupaigad vanad laialehised metsad (u 4,7 ha). Metsakoosluste kaitse saab toimuda sihtkaitsevööndi kaitseriimiga, kuna on vajalik seada piiranguid raietegevusele. Lahustükk paikneb Lihula metskond 64 (19502:001:0279) katastriüksusel ja hõlmab endise Oademetsa hoiuala lahustüki. Lahustüki vööndipiir kattub kaitseala välispiiriga.

Nehatu sihtkaitsevööndi neljas lahustükk (16 ha) paikneb Kiissa lahe lääneküljel ning jääb täielikult riigimaale, Varbla metskond 152 (86301:001:0333) katastriüksusele ning osaliselt Kiisasauna (86301:001:0222) katastriüksusele. Selle sihtkaitsevööndi lahustüki lõuna- ja läänepiiriks on kaitseala välispiir. Põhjapiiriks on Kiisasauna katastriüksuse piir kuni kraavi käänupunktini koordinaatidega X: 479842,047 Y: 6488186,199. Edasi kulgeb piir mööda kraavi kallast (kraav jääb sihtkaitsevööndisse). Idapiiriks on alates kraavil olevast punktist koordinaatidega X: 480039,787 Y: 6488152,951 mõtteline sirge, mis kulgeb Varbla metskond 152 katastriüksuse kirdenurka. Edasi kulgeb vööndi piir mööda katastriüksuse piiri kaitseala välispiirini.

Muriste sihtkaitsevööndi (77 ha) kaitse-eesmärk on sookosluste taastamine ning

looduslikule arengule jätmise, metsa- ja poollooduslike koosluste soodsa seisundi tagamine, samuti kaitsealuse liigi ja tema elupaiga kaitse. Eelnõukohase sihtkaitsevööndi pindala jääb suures osas samaks nagu varem. See on ala, kus on vajalik seada ajaline liikumispiirang, mis tagaks I kaitsekategooria liigi merikotka häirimatuse pesitsusajal. Merikotka olemasolu on ka eraldi vööndi loomise põhjuseks, kuna sihtkaitsevööndis, kus merikotkas on, kehtestatakse liikumispiirang. Muriste sihtkaitsevööndisse ulatub ka osa Illuste soost, kus asub kõrge esinduslikkusega lubjarikas madal soo lääne-mõõkrohuga ning sood ümbritsevad vanad loodus- ja laialehised metsad, samuti soostuvad ja soo-lehtmetsad ning puisniidud, mis kõik on esmatähtsad elupaigad.

Muriste sihtkaitsevöönd asub 16185 Hanila-Höbesalu teest lõunas. Varasema sihtkaitsevööndi piiridega võrreldes korrigeeritakse piiri vööndi loodeosas, kus kaitseala piiranguvööndisse arvatakse siiani sihtkaitsevööndisse kuulunud Aadu katastriüksus (86301:001:0139) (1,8 ha). Lisaks arvatakse piiranguvööndisse osa (2 ha) Nehatu tee kinnistust, mis kuulus samuti varem sihtkaitsevööndisse. See ala arvatakse piiranguvööndisse, kuna seal asuvate niidukoosluste kaitseks pole vaja sihtkaitsevööndi rangusega kaitsereežiimi rakendada. Muriste sihtkaitsevööndisse arvatakse 5,1 ha suurune osa Jaani (86301:001:0100) katastriüksusest ja 0,5 ha suurune osa Varbla metskond 177 (86301:001:0336) katastriüksusest. Muriste sihtkaitsevööndi piir laieneb (11,4 ha) ka Kiisa (86301:001:0155) katastriüksusel. See ala arvatakse sihtkaitsevööndisse, kuna sinna ulatub osa Illuste soost, kus asub kõrge esinduslikkusega elupaigatüüp lubjarikas madal soo lääne-mõõkrohuga ning leidub mitmeid II ja III kaitsekategooria liikide leiukohti ja elupaiku.

Muriste sihtkaitsevöönd paikneb suuremas osas riigimaal, Nehatu tee (86301:001:0223) katastriüksusel. Põhjas ja lõunas on vööndi piiriks kaitseala välispiir. Vööndi läänepiiriks on suuremas osas samuti välispiir. Erandiks on lõik läänepiiri loodeosas, kus vööndipiir suundub välispiirilt (punktist koordinaatidega X: 478793,343 Y: 6488588,133) mööda kõlvikupiiri kiviaiani (punkti koordinaatidega X: 478856,140 Y: 6488635,039) ning kulgeb siis põhja poole välispiirile mööda kiviaedu. Siinjuures on kiviaiad omavahel ühendatud mõttelise sirgega (punktide koordinaadid: X: 478887,030 Y: 6488800,330 ja X: 478896,740 Y: 6488853,820). Idapiiriks on Kiisa (86301:001:0155) katastriüksusel selle põhja- ja lõunapiiri ühendav mõtteline sirge (otspunktide koordinaadid: X: 479751,801 Y: 6488735,572 ja X: 479587,806 Y: 6488060,326), mis saab alguse 16185 Hanila-Höbesalu teega paralleelselt kulgeva elektriliini äärest.

Piiranguvöönd hõlmab majanduslikult kasutatavaid alasid, kus on poolloodusliku kooslused, mille kaitseks piiranguvööndi kaitsekord on piisav, aga ka alasid, kus on hoonestus ja muud rajatised, põllumaad, väljakujunemata ja looduskaitse seisukohalt vähemväärtuslikud elupaigad (nt noorendikud), kuhu kõrge loodusväärtusega elupaigatüüpe ja kaitstavate liikide olulisi elupaikaseid ei jää, kuid mis toimib sihtkaitsevööndi puhveralana ja tagab kaitseala sidususe. Piiranguvööndis asuvad õue- ja puhkealad, kultuurrohumaad, majandusmetsad, looduskaitsealsetelt vähemväärtuslikud poollooduslikud kooslused, mis on olulised puhvriina kõrge väärtusega ranniku-, niidu- ja metsakooslustele ning linnuliikide elupaikadele, ja potentsiaalselt sobivad kaitstavate liikide esinemisalad. Piiranguvöönd aitab säilitada maastiku terviklikkust ja leevendada negatiivset mõju sihtkaitsevööndis olevatele kooslustele (eelkõige ehituslike, metsanduslike ja maaparanduslike tegevuste tõttu veerežiimi muutmist ja väärtuslike koosluste hävimist).

Nehatu piiranguvööndi (404 ha) kaitse-eesmärk on säilitada kaitseala maastikuilme ja tagada koosluste soodne seisund, kaitsta Porsiku kadakaid, Paadrema jõe suudmeala, poollooduslikke kooslusi, elustiku mitmekesisust ja kaitsealuseid liike. Piiranguvööndisse on arvatud poollooduslikud kooslused rannikul, alad, kus asuvad elupaigad ei ole inventuuride käigus määratud kõrge looduskaitsealuse väärtusega elupaikadeks, kuid mis on oluliseks puhvriks

kõrgema väärtusega kooslustele. Nehatu piiranguvööndis on esindatud elupaigatüübid kuivad niidud lubjarikkal mullal, aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud, lood, puisniidud, kadastikud ning rannaniidud. Paadrema jõe madal suudmeala on inventeeritud elupaigatüübina laiad madalad lahed, mis on väga mitmekesise põhjaelustikuga kooslus, kust leiab toitu palju eri liike linde. Kadastikud on sobivaks pesitsuspaigaks punaselg-õgijale ja vööt-põõsalinnule. Paatsalu lahe rannikul on registreeritud sinikael-pardi, punajalg-tildri, rästas-roolinnu ja randtiiru pesitsemine. Seal on ka hallhaigru ja kurvitsaliste toitumisala (E. Mägi ja O. Vainu andmed 2009). Paatsalu lahe idarannikul jääb piiranguvööndisse kaitseala suurim rannaniit. Hästi hooldatud ja kõrge väärtusega rannaniit on ainuke koht kaitsealal, kus ligi 10 ha suurusel rannaalal kasvab II kaitsekategooria taimeliik emaputk. Tegemist on ohulähedase liigiga, kelle arvukus nii Eestis kui ka maailmas pidevalt väheneb, seetõttu on oluline liigi kasvukohtade kaitsmine ja hea seisundi säilitamine. Kõige arvukamad ja jõulisemad emaputke populatsioonid asuvad just hästi hooldatud rannaniitudel. Rannaniidud on III kaitsekategooria liigi niidu-asparhernesese ja käpalise kahkjaspunase sõrmkäpa olulised kasvukohad, samuti on rannaniidud pesitsuspaigaks kaitse-eesmärgiks olevatele linnuliikidele, näiteks punajalg-tildrile ja suurkoovitajale. Kaitsealustest loomaliikidest ulatub piiranguvööndisse kaitsealal levivate nahkhiirte elupaik ning taimeliikidest on inventeeritud värv-paskheina kasvukoht, samuti leidub III kaitsekategooria käpalisi. Pivarootsi külas ulatub Nehatu soo lääneserv väga väiksel määral (alla 1 ha) piiranguvööndisse, kuna vööndi piir kulgeb loogilisuse huvides mööda katastripiiri. Kuna piirkonnas ei ole olemasolevaid maaparandussüsteeme ja piiranguvööndis on uute süsteemide rajamine keelatud, on piiranguvööndi kaitseriim seal piisav. Nehatu piiranguvööndisse jääb ka üksikobjekt Muriste (Alt-Villemi) tamm.

Nehatu piiranguvöönd koosneb 11 lahustükist, millest suur osa jääb endise piiranguvööndi aladele. Lisaks liidetakse Nehatu piiranguvööndiga enamik endisest Kangruaadu hoiualast (24,2 ha, ülejäänud Nehatu sihtkaitsevöönd), Porsiku hoiuala (38,1 ha, ülejäänud liidetakse Tõitse ja Nehatu sihtkaitsevööndiga) ning Porsiku kadakad (1,7 ha). Porsiku kadakad moodustavad ümbritsevate kooslustega ühtse terviku, vajavad sarnast kaitsekorda ja seepärast on otstarbekas need kaitsealaga liita. Paatsalu põlispuude grupist jääb kaitseala piiranguvööndisse peaaegu sama suur ala nagu varem (6,8 ha). Siiani Nehatu looduskaitsealast välja jäänud osa põlispuude grupist ei võeta kaitse alla, kuna vanadest pargipuudest on säilinud vaid üksikud ning valdava osa metsa puhul on tegemist noore segametsaga, millel oluline looduskaitseväärus puudub, sh ei kvalifitseeru see ühekski kaitsealuseks elupaigatüübiks. Nehatu piiranguvööndiga liidetakse kaitsealaga piirnev Väinamere hoiuala osa (62,8 ha), kus asuvad poollooduslikud kooslused rannaniidud, kadastikud ja lood, aga paikneb ka hoonestus, põld või madalama looduskaitseväärusega kooslus, kuna piiranguvööndi kaitsekord on piisav sealsete elupaikade ja poollooduslike koosluste soodsa seisundi tagamiseks. Eelnõu ekspertiisi hinnangul ei peaks kaitsealaga liitma Väinamere hoiuala ligi 3,9 ha suurust ala Kangro (86301:003:0212) ja Toomla (86301:003:0215) katastriüksusel, lisaks tuleks see välja arvata Väinamere hoiualast. Nimetatud ala on kasutuses kultuurrohumana, kus pole inventeeritud kaitsealuseid liike ja sellel ei ole kõrget looduskaitseväärust, seepärast pole selle hoiualal hoidmine ega looduskaitsealasse arvamine põhjendatud ning eelnõuga tehakse ettepanek arvata ala Väinamere loodusala välja.

Üks piiranguvööndi lahustükk jääb Käomardi lahe ümbrusesse ja selle pindala on 41 ha. Seal on kaitse-eesmärgiks säilitada rannikulõuka maastikuilme, looduslike ja poollooduslike koosluste soodsa seisundi tagamine, ohustatud ja kaitsealuste liikide ning nende elupaikade kaitse. Käomardi lahe ääres on elupaigatüüpidest inventeeritud rannikulõukad, niiskuslembesed kõrgrohustud, liigirikkad madalsood ja vanad laialehised metsad. Käomardi lahes leidub Eestis haruldast II kaitsekategooria taimeliiki vahelmist näkirohtu ning see on liigi peamine kasvukoht kaitsealal. Laht ja selle ümbruse roostik on oluline lindude rände- ja pesitsusala. Tavaline peatuja Käomardi lahel on laululuik, roostikus pesitseb luha-sinirind, kelle jaoks on tegemist Eesti mastaabis väga olulise pesitsusalaga. Lisaks on Käomardi lahe ääres registreeritud kahe

roo-loorkulli- ning nelja rooruigapaari pesitsemine. Olavi Vainu suulistel andmetel on ta Käomardi lahe ääres kuulnud ka hüüpi häälitsemas. Käomardi laht ja selle ümbrus on olulisim nahkhiirte suvine varjupaik ning toitumisala Nehatu looduskaitsealal. See piiranguvööndi lahustükk kattub valdavas osas endise Nehatu piiranguvööndi lahustükiga Käomardi lahe ümbruses ning järgib kaitseala välispiiri Käomardi (86301:001:0188) katastriüksusel.

Järgmine suurem piiranguvööndi lahustükk (107 ha) jääb Kahvatu lahe ümbrusesse ja hõlmab ka osa Väinamere hoiualast. Seal on kaitse-eesmärgiks säilitada Kahvatu lahe maastikuilme ja tagada koosluste soodne seisund ning kaitsta poollooduslikke kooslusi, elustiku mitmekesisust ja kaitsealuseid liike. Kahvatu lähel on registreeritud hallpõsk-püti pesitsemine, lisaks inventeeritud roo-loorkulli ja hänilase leidumine. Paadrema jõe ja Kahvatu lahe vahelisel alal levib esmatähtis elupaigatüüp lammi-lodumetsad. Selle lahustüki vööndipiir ühtib kaitseala välispiiriga. Lääneosas on piiriks Paadrema jõgi ja kaldajoon ning lõuna-, ida- ja põhjapiiriks peamiselt katastripiirid.

Kolmas suurem piiranguvööndi lahustükk (88 ha) jääb Kiissa lahe ümbrusesse ja hõlmab valdavas osas endise Nehatu piiranguvööndi suurima lahustüki lõunaosa. Selle piiranguvööndi lahustüki piir järgib põhja-, ida-, lõuna- ja osaliselt ka lääneosas kaitseala välispiiri. Läänepiiriks on loodepoolses osas Nehatu sihtkaitsevöönd.

Muriste sihtkaitsevööndist läänes Nehatu tee (86301:001:0223) ja Aadu (86301:001:0139) katastriüksusel asub veel üks piiranguvööndi lahustükk (4,5 ha), kuhu on arvatud vähemväärtuslikud poollooduslikud kooslused, mille soodsa seisundi säilimine on tagatud ka piiranguvööndi kaitsekorraga. Selle lahustüki idapiiriks on Muriste sihtkaitsevööndi läänepiir. Lõuna-, lääne- ja põhjapiiriks on kaitseala välispiir.

Ülejäänud piiranguvööndi lahustükid jäävad Nehatu looduskaitseala suurima lahustüki sisse. Lõunaosas 16185 Hanila-Höbesalu tee ääres jäävad osaliselt piiranguvööndisse Kopli (86301:001:0003), Ööbiku (86301:001:0175) ja Kiisa (86301:001:0154) katastriüksus ning tervenisti Jaagomardi (86301:001:0172) katastriüksus. Selle lahustüki (15 ha) põhja-, ida- ja lõunapiiriks on kaitseala välispiir. Loode- ja läänepiiriks on Nehatu sihtkaitsevööndi lõunapiir.

Pivarootsi külas paiknev piiranguvööndi lahustükk (70 ha) hõlmab endise Porsiku hoiuala lõunapoolsema lahustüki ja sellele alale jäävad madalama esinduslikkusega poollooduslikud kooslused. Vööndi piir kulgeb lõuna-, lääne- ja põhjaosas mööda kaitseala välispiiri. Ida pool on vööndi piiriks Nehatu sihtkaitsevööndi läänepiir.

Rame külla jääv piiranguvööndi osa (31 ha) paikneb suuremas osas Porsiku hoiualal. Selle lahustüki vööndi piiriks on ida-, lääne- ja põhjaosas kaitseala välispiir. Idapiiriks on Nehatu sihtkaitsevööndi suurema lahustüki põhja- ja läänepiir. Lõunas on vööndi piiriks osaliselt välispiir ning alates Pouli (19502:001:0560) katastriüksust läbivast teest selle serv, mis on ühtlasi Nehatu sihtkaitsevööndi ühe lahustüki põhjapiiriks (tee jääb piiranguvööndisse).

Nehatu külla jäävad kolm piiranguvööndi lahustükki. Nendest kõige põhjapoolsem lahustükk (5 ha) jääb Hundinuia (19502:001:0155) katastriüksusele, selle kirdeossa, mis on metsaala, kus ei ole inventeeritud kaitsealuseid elupaigatüüpe, kuid mis moodustab olulise puhvri Nehatu soo ümber. Vööndi piir kulgeb lääne- ja põhjaosas mööda kaitseala välispiiri ning ida- ja lõunaosas mööda mõttelisi sirgeid, mis on ühtlasi Nehatu sihtkaitsevööndi piiriks.

Järgmine Nehatu külla jääv piiranguvööndi lahustükk (24,7 ha) hõlmab peaaegu terves ulatuses Kangruaadu hoiuala. Seal on kaitse-eesmärgiks säilitada kaitseala maastikuilme ja tagada peamiselt poollooduslike koosluste soodne seisund. Selle lahustüki vööndipiir jälgib põhja-, ida- ja lõunaosas kaitseala välispiiri. Läänepiiriks on Nehatu sihtkaitsevööndi idapiiri kirdeosa.

Kolmas Nehatu külas paiknev piiranguvööndi lahustükk (4,7 ha) jääb Tiigi (19502:001:0068) katastriüksusele. Varem oli kogu katastriüksus piiranguvööndis, aga eelnõu järgi kavandatakse osa arvata sihtkaitsevööndisse. Vööndi põhja- ja idapiiriks on kaitseala välispiir. Lõunapiiriks on katastriüksuse piir, mis on ühtlasi Nehatu sihtkaitsevööndi piir. Läänepiiriks on mõtteline sirge (X: 478932,847 Y: 6491680,778 ja X: 478942,658 Y: 6491905,746), mis on samuti Nehatu sihtkaitsevööndi piiriks.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitseala kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal leiduvaid loodusväärtusi ning kaitse-eeskirja, kaitseala tsoneeringu ja kaitseala kaitsekorra kohta koostatud eksperdiarvamust (Raimo Pajula 2015). Sooelupaigatüübid on inventeerinud 2010. aastal Heidi Höövel, Mihkel Tiido ja Tiit Hallikma (ELF) ning metsa- ja niiduelupaigatüübid 2012. aastal ekspert Aivar Hallang (Metsaruum OÜ). 2010. aastal tegi elupaigatüüpide inventuuri Väinamere hoiuala piires ekspert Anneli Palo (Tartu Ülikooli geograafia osakond, „Läänemaal, k.a Vormsi saarel, ja Pärnumaal paikneva Väinamere hoiuala loodusdirektiivi elupaikade inventeerimise ja kaitsekorralduslike soovitusete andmise aruanne”). Lahtede veetaimestikku on uurinud Eesti Maaülikooli teadlased (Karus ja Feldmann 2012). Haudelinnustiku kohta pärinevad andmed ornitoloogide Eve Mägi ja Olavi Vainu 2009. aasta loendusandmetest.

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal leiduvate liikide ning looduslike ja poollooduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile. Leebem kaitsereežiim seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise ja kaitseväärtuste säilimise. Nehatu looduskaitsealal vastab valdav osa niidualadest loodusdirektiivi niiduelupaigatüüpide kriteeriumitele, sookooslused on looduslikus seisundis ning metsakooslused inimtegevusest vähe mõjutatud. Kaitseala vee- ja rannikuala asustavad väheneva arvukusega linnuliigid.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (PS § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolomuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse direktiivist 92/43/EMÜ riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmarke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavate tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Kaevandamise, metsamajanduse ja jahindusega seotud ettevõtluse korral on teada risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive. Järgnevatel kaitsekorra peatükkides on esitatud kitsenduste kaupa põhjendused, miks need piirangud on vajalikud.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tzoneeritud ühte piiranguvööndisse ja kolme sihtkaitsevööndisse. Võrreldes kehtiva kaitse-eeskirjaga muutub kaitseala tzoneering ja kaitsekord. Nehatu looduskaitsealaga liidetakse Porsiku, Kangruaadu ja Oademetsa hoiuala ning osa Väinamere hoiualast ning Porsiku kadakad ja osa Paatsalu põlispuude grupist.

Seniste kaitse- ja hoiualade piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse käesoleva määrusega kehtetuks Vabariigi Valitsuse 24. jaanuari 2001. a määrus nr 39 „Nehatu looduskaitseala kaitse-eeskiri”, millega on kehtestatud Nehatu looduskaitseala kehtiv piir ja kaitsekord. Muudetakse Vabariigi Valitsuse määrusi nr 59 „Hoiualade kaitse alla võtmine Lääne maakonnas” ja nr 154 „Hoiualade kaitse alla võtmine Pärnu maakonnas” ning tunnistatakse kehtetuks punktid, millega on võetud kaitse alla Kangruaadu, Oademetsa ja Porsiku hoiuala, tunnistatakse kehtetuks Kangruaadu, Oademetsa ja Porsiku hoiuala kaart ning Väinamere hoiuala kaart asendatakse käesolevas eelnõus esitatud kaardiga. Muudetakse Haapsalu rajooni TSN TK otsust ning tunnistatakse kehtetuks punkt, millega on kaitse alla võetud Porsiku kadakad, ja Pärnu Maakonnavalitsuse ja Lihula rajooni TSN määrust ning ENSV Pärnu rajooni TSN Täitevkomitee otsust, millega on kaitse alla võetud Paatsalu põlispuude grupp ehk endine Paatsalu park.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Inimestel on lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal, välja arvatud määrusega sätestatud ajal sihtkaitsevööndis. Inimeste viibimine on keelatud Muriste sihtkaitsevööndis 15. veebruarist 31. juulini. Selles sihtkaitsevööndis pesitseb üks paar merikotkaid ja nende pesitsusaegse häirimise tagamiseks on vaja rakendada liikumispiiranguid. Merikotkas on väga tundlik pesitsusaegse häirimise suhtes ja võib kurna hüljata juba ühekordse häirimise tõttu. Liikumispiirang ei laiene järelevalve- ja päästetöödele, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusele ja kaitseala valitseja nõusolekul teostatavale teadustegevusele. Liikumispiiranguvälisel ajal väikese grupi inimeste kohalolek ning marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste korjamine ei häiri olulisel määral kaitseala linnustikku ega kahjusta elupaiku.

Kaitsealal on lubatud telkimine ja lõkke tegemine õuemaal, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ja kaitseala valitseja nõusolekul. Telkimine ja lõkke tegemine on lubatud ka kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Lisaks on kaitsealal lubatud telkimine piiranguvööndis. Selleks et mitte kahjustada kaitsealal asuvaid kõrge väärtusega kooslusi, on suure kohapealse mõjuga telkimine ja lõkke tegemine lubatud kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Piiranguvööndis on telkimine lubatud ka selleks ettevalmistamata kohas, kuna seal ei asu selliseid kõrge väärtusega loodusväärtusi, mida telkimine võiks kahjustada. Reguleerimata lõkketegemine võib seada ohtu kaitseväärtuste säilimisele (puuderaie lõkke tegemise eesmärgil jne), seetõttu on see tegevus väljaspool õuemaad ja ettevalmistatud kohti lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul ning kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel. Telkimine ja lõkke tegemine õuemaal ei sea ohtu kaitseväärtuste säilimist ning maaomanik

vastutab ohutuse ja ala korrashoiu eest. Lõket on lubatud teha ka koosluste hooldustööde käigus kaitseala valitsejaga kooskõlastatud kohas. Füüsilise isiku või eraõigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal (sh õuealal) lõkke tegemisel ja telkimisel tuleb arvestada keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-des 35 ja 36 sätestatud. Praegu Nehatu looduskaitsealal ettevalmistatud lõkke- ja telkimiskohad puuduvad ning lähitulevikus ei ole neid sinna ka planeeritud (kaitsekorralduskava). Tegemist on peamiselt liigniiske ja raskesti ligipääsetava piirkonnaga, mistõttu küllastajate huvi ala vastu on suhteliselt väike.

Sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud teedel, jalgrattaga ka radadel. Ehitusseadustiku § 92 lõike 1 kohaselt on tee inimeste, sõidukite või loomade liikumiseks või liiklemiseks ettenähtud rajatis. Kaitseala teedel sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmisele kohalduvad liikluseaduses sätestatud nõuded ja piirangud. Sealhulgas tuleb arvestada, et maastikusõidukit tohib teel liikumiseks kasutada liikluseaduse §-s 154 nimetatud juhul, st jõgede, teede ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend, samuti politsei- ja tollitöötajad ametiülesannete täitmisel, haige toimetamisel haiglasse, päästetööde tegemisel ning muudel juhtudel, mis on seotud ametiülesannete täitmisega (nagu elektri- ja sideliinide hooldus- ja parandustööde tegemine või muud sellised tegevused). Sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ja kaitse-eeskirjaga lubatud tegevusel, sealhulgas piiranguvõõndis metsa- ja põllumajandustöödel. Muudel tingimustel pole väljaspool teid sõitmine lubatud, sest see kahjustab taimkatet ja kaitsealuste liikide kasvukohti.

Kaitseala veealal on lubatud sõita ujuvvahendiga, samuti on kaitsealal lubatud kalapüük. Arvestama peab liikumiskiirangu ajaga Muriste sihtkaitsevööndis, kuigi selles vööndis sobivaid tingimusi ujuvvahendiga sõitmiseks ja kalapüügiks üldjuhul ei teki. Kalapüügiseaduse ja kalapüügi eeskirja kohane tegevus ning ujuvvahendiga liikumine kaitsealal väljaspool eespool nimetatud liikumiskiirangu aega Muriste sihtkaitsevööndis ei ohusta kaitse-eesmärke, seetõttu pole neile tegevustele kaitse-eeskirjaga erisusi seatud.

Kaitsealal on lubatud jahipidamine, välja arvatud linnujaht, mis on aasta ringi keelatud. Samuti tuleb arvestada Muriste sihtkaitsevööndis viibimise keeluajaga. Jahipidamine jahiseaduse ja jahieeskirja alusel väljaspool häirimistundlike linnuliikide pesitsusaega ei ohusta kaitseväärtuste soodsa seisundi säilimist. Nehatu looduskaitseala kuulub Väinamere linnuala koosseisu ja on linnustiku jaoks väga oluline piirkond. Rannikualad on olulised lindude koondumiskohad nii kevad- kui ka sügüsrändel, soolad on olulised sookurgede ja hallhanede kogunemis- ja sulgimiskohad, kusjuures Nehatu soo on Matsalu rahvusparki järel tähtsuset teiseks sookurgede koondumisalaks sügüsrändel (O. Vainu). Väikeulukitest on ala kaitse-eesmärgiks seatud hallhanede koondumis- ja sulgimisalad. Linnujahi lubamine seaks ohtu linnuala kaitse-eesmärkide soodsa seisundi. Jahipidamine lindude koondumispaikades peletab linnud peatumisaladelt, mistõttu on nad sunnitud rännet jätkama enneaegselt, poolnälgina ja alternatiivset puhkeala leidmata. Näiteks on lindude häirimise vältimine kevadrändel üks väga oluline pesitsusedukust (otseselt seotud ka lindude arvukusega) mõjutav tegur, mille tagamisel on märkimisväärne roll ka Eestil.

2.5.3. Vajalik tegevus

Poollooduslike koosluste esinemisaladel on vajalik nende ilme ja liigikoosseisu taastamiseks ja säilitamiseks vajalik tegevus, nagu niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine või raadamine. Sookoosluste esinemisaladel on nende loodusliku veerežiimi taastamiseks vajalik kraavide ajutine või alaline sulgemine. Koosluste

hooldamine on vajalik tegevus, kuna rikutud veerežiimiga sookoosluste ning hooldamata poollooduslike kooslustega (eri niidutüübid), mis võsastuvad või kasvavad täis pilliroogu, pole võimalik täita kohustust tagada kaitse-eesmärgidena nimetatud elupaigatüüpide soodsat seisundit.

Nehatu looduskaitsealal leiduvate keskkonnaregistrisse kantud poollooduslike koosluste pindala on ligikaudu 200 ha, sh puisniite ligi 40 ha. Tegevuste täpsem maht on kavandatud 2015. aastal kinnitatud Nehatu looduskaitseala, Porsiku, Kangruaadu ja Oademetsa hoiuala ning koostamisel oleva Väinamere hoiuala maismaaosa kaitsekorralduskavade käigus. Kaitsekorralduskavas on koosluse taastamistööna ette nähtud Illuste soo veerežiimi taastamine ja Tõitse sihtkaitsevööndit (endine Porsiku hoiuala) läbiva kraavi sulgemine.

2.5.4. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoimingud, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda, anda projekteerimistingimusi, anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist, ning lisasöötaja jahiulukeid.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

2.5.5. Sihtkaitsevöönd

2.5.5.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks. Kaitsealuste linnuliikide pesitsusalad ning loodusdirektiivi kõrge loodusväärtusega niidu-, soo- ja metsaelupaigatüübid on arvatud sihtkaitsevööndisse, sest sealne kaitsekord võimaldab seada ajalisi liikumispiranguid, mis on olulised kaitsealuste linnuliikide pesitsusedukuse tagamiseks, välistada majandustegevuse ja seada piiranguid muudele tegevustele, mis võivad ohustada kaitsealuste liikide ja elupaikade soodsa seisundi säilimist või taastamist, sh metsaraie, ehitustegevusele, maaparandussüsteemide hoiutöödele ja pilliroo varumisele. Nehatu looduskaitsealal on kolm sihtkaitsevööndit.

Muriste sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on säilitada ja taastada metsa-, soo- ja poollooduslike

koosluste soodsat seisundit ning tagada merikotka ja tema elupaiga kaitse.

Nehatu sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on Kiissa lahe rannikulõuka ja Nehatu soo kaitse, säilitada ja taastada metsa-, soo- ja poollooduslike koosluste soodsat seisundit ning tagada veelindude rändepeatuspaikade ja kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.

Tõitse sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on säilitada ja taastada Tõitse madalsoo ning seda ümbritsevate poollooduslike ja metsakoosluste soodsat seisundit, samuti tagada kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.

2.5.5.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud kohas. Ette valmistamata kohas ja rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul. Selleks et mitte kahjustada kõrge väärtusega elupaiku ja häirida elustikku, eelkõige linnustikku pesitsus- ja rändeajal, on oluline, et suure kohaliku mõjuga rahvaüritusi lubatakse üldjuhul vaid selleks ette valmistatud kohas. Samas ei ole ala kaitsealale iseloomulike peamiselt niiskete ja raskesti ligipääsetavate koosluste tõttu praegu ja eeldatavalt ka tulevikus küllastajate seas väga populaarne, mistõttu ei ole seal ettevalmistatud küllastustaristut ning seda ei ole kavas ka lähiajal sinna rajada (kaitsekorralduskava). Kuid kaitsekorra muutmisel on mõistlik arvestada tulevikus tekkida võiva vajadusega ette valmistatud ja tähistatud kohtade järele ning asjaoluga, et nt saabuv bussitais küllastajaid saaks korrada kaitsealale minna. Sellest lähtuvalt on 50 inimese piirarv otstarbekas. Erandina võib kaitseala valitseja oma kaalutusotsusega lubada rahvaürituste korraldamist ka väljaspool selleks ettenähtud ja tähistatud kohta, kuid suunates küllastajad vähem tallamis- ja häirimistundlikesse piirkondadesse.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks ning poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik tegevus ja koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile. Poollooduslike koosluste säilitamiseks on vajalik lubada niitmist, loomade karjatamist ning puu- ja põõsarinde harvendamist või raadamist ulatuses, mis tagab koosluste ilme ja liigikoosseisu säilimise. Koosluste kujundamise vajalikkust on käsitletud kinnitatud kaitsekorralduskavas, kus on ette nähtud Porsiku kadakate säilitamiseks vajalikud hooldustööd. Need on tegevused, mis on vajalikud elupaikade seisundi parandamiseks ja liigilise mitmekesisuse suurendamiseks ning mille tegemist kaitseala valitseja saab vastavalt vajadusele suunata. Kooskõlastuse andmisel saab kaitseala valitseja seada tingimusi tööde tegemise viisile ja ajale ning lubada koosluste kujundamist väljaspool lindude pesitsusperioodi.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd ja loodusliku veerežiimi taastamine. Veerežiimi taastamise all peetakse eelkõige silmas sookooslustes ja niisketel niitudel endise veerežiimi taastamist kraavide alalise või ajutise sulgemisega (nt Illuste soo veerežiimi taastamine ja Tõitse sihtkaitsevööndi madalsoos kuivenduskraavi sulgemine). Need on tegevused, mis on vajalikud elupaikade seisundi parandamiseks ja liigilise mitmekesisuse suurendamiseks ning mille tegemist kaitseala valitseja saab vastavalt vajadusele suunata. Olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd lubatakse juhul, kui nende hooldamine ei avalda ulatuslikku negatiivset mõju ala loodusväärtustele ja see on vajalik, kui maaparandussüsteemi hooldamata jätmine tekitaks kahju kaitseala eramaal asuvatele põllu- ja tulundusmetsadele ning väljaspool kaitseala piiri asuvatele aladele. Kaitseala valitsejale antud küsimuses kaalutusõiguse andmise eesmärk on leida kompromiss maaparandussüsteemi toimimise ja loodusväärtuste kaitse vahel. Hooldustööde lubamisel hindab Keskkonnaamet kaitseala valitsejana ühelt poolt tegevuse potentsiaalset mõju ala

loodusväärtustele, teisalt kaalub, kas hooldamata jätmine tekitaks kahju väljaspool kaitseala asuvatele aladele. Maaparandussüsteemide hooldustööd, milleks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, on näiteks puittaimestiku raiumine, veejuhtme sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ja voolutakistuse eemaldamine, välja arvatud kui voolusängist kõrvaldatakse voolutakistusena üksikuid esemeid, nagu langenud puud, suuremad kivid, prügi. Samuti ei ole kaitseala valitseja nõusolekut vaja rohttaimede niitmiseks. Samas on oluline, et ka nende tööde tegemisel arvestataks ala kaitse-eesmärki ega kahjustataks loodusväärtusi.

Sihtkaitsevööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitseala tarbeks, kusjuures kaitse-eesmärgist lähtuvalt on lubatud rajatise püstitada ka ehituskeeluvööndisse. Seda võimaldab looduskaitseaduse § 38 lõige 7, mis reguleerib ehituskeeluvööndi korra erisusi. Kaitseala tarbeks võib osutuda vajalikuks mõne rajatise (nt infotahvli) paigaldamine ehituskeeluvööndisse, mistõttu eeskirjaga seda lubatakse. Kaitseala tarbeks võivad osutuda vajalikuks ka poollooduslike koosluste hooldamiseks vajalikud rajatised, nagu varjualused kariloomadele. Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud ka tee ja tehnovõrgu rajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks ning olemasolevate ehitiste hooldustööd. Tee ja tehnovõrgu rajatise rajamise lubamisel lähtub kaitseala valitseja loodusväärtuste olemasolust ja lubab neid rajatise rajada siis, kui selle käigus ei kahjustata kaitsealuste liikide elupaiku või kaitstavate elupaigatüüpide seisundit. Planeeritavates sihtkaitsevööndites on olemasolevateks rajatisteks näiteks pinnasteed ning kõrg- ja keskpingeliinid, mille hooldus on vajalik, samuti vajavad hooldust kaitseala tarbeks paigaldatud rajatised.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud adru ja pilliroo varumine. Kaitseala valitseja nõusolek võimaldab seada adru ja roo varumisele tingimusi, mis välistavad kaitseväärtuste kahjustamise, näiteks lubada varumist ainult külmunud pinnaselt või määrata selleks sobiv aeg. Pilliroo varumine jäält ja külmunud pinnaselt ei kahjusta kaitsealuseid elupaiku, samuti on adru varumine kaitsealal võimalik loodusväärtusi kahjustamata. Külmmumata pinnaselt on roogu lubatud varuda käsitsi ning kaitseala valitseja võib lubada külmmumata pinnaselt roogu varuda ka kerge, laiade ratastega masinaga, mis ei kahjusta pinnast. Kaitseala valitsejale jääb õigus määrata roovarumise koht ja tingimused, arvestades, et roovarumine ei mõjutaks roostikus pesitsevate kaitstavate linnuliikide soodsaid pesitsemistingimusi. Pilliroo varumisel saab kaitseala valitseja lähtuda kooskõlastuse andmisel teadaolevatest kaitstavate roostikuliikide (linnuliikide) elupaikade asukohtadest ning võimaldada roovarumist sellises kohas ja ajal, et see ei mõjutaks negatiivselt kaitsealuste liikide seisundit. Oluline on alles jätta suuri ja sidusaid roostikumassiive, kuna kaitsealused liigid ei pesitse kohtades, kus on talvel pilliroogu lõigatud. Praegu kaitsealal aktiivselt adru ei varuta. Kui tulevikus peaks adru kogumine päevakorda tõusma, siis saab kaitseala valitseja seada nimetatud tegevusele tingimusi ja suunata adru varujaid nii, et selle kogumise käigus ei kahjustataks kaitseala kaitseväärtusi. Sarnaselt pilliroo varumisele saab kaitseala valitseja seada tingimusi adru kogumise ajale, et selle käigus ei häiritaks rannikul pesitsevaid linde, või seada tingimusi adru kogumise kohale ja viisile, et tegevuse käigus ei kahjustataks rannikuäärseid loodusdirektiivi elupaigatüüpe.

2.5.5.3. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on keelatud, arvestades määrusega sätestatud erisustega, majandustegevus ja loodusvarade kasutamine, mis võib märgalakooslusi ja seal leiduvaid elupaiku oluliselt kahjustada. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti

majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndite peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitsealal lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit.

Inimeste viibimine on keelatud Muriste sihtkaitsevööndis 15. veebruarist 31. juulini. Piirangud liikumisele ei laiene järelevalve- ja päästetöödele, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud töödele ning kaitseala valitseja nõusolekul teostatavale teadustegevusele. Liikumispiirangud kehtivad ka jahipidamisele, kalapüügile ning ujuvvahenditega sõitmisele, st 15. veebruarist 31. juulini on need tegevused Muriste sihtkaitsevööndis keelatud. Nimetatud ala on I kaitsekategooria linnuliigi merikotka pesitsusala ning inimeste viibimine pesapaiga läheduses häirib pesitsevaid linde ja põhjustab pesa hülgamist.

2.5.6. Piiranguvöönd

2.5.6.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala majanduslikult kasutatav osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse ja kus majandustegevuses tuleb arvestada looduskaitseaduse ja kaitse-eeskirjaga kehtestatud tingimusi. Kaitsealal on Nehatu piiranguvöönd. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on säilitada ühtlast metsamassiivi ja tagada soo- ja poollooduslike koosluste ning rannikulõugaste soodne seisund, kaitsta Porsiku kadakaid, Paadrema jõe suudmeala, elustiku mitmekesisust ja kaitsealuseid liike. Piiranguvööndis asuvad poollooduslikud kooslused, aga ka õue- ja puhkealad, kultuurrohumaad, majandusmetsad, looduskaitsealalt vähemväärtuslikud poollooduslikud kooslused, mis on olulised puhvrina kõrge väärtusega ranniku-, niidu- ja metsakooslustele ning linnuliikide elupaikadele, ja potentsiaalselt sobivad kaitstavate liikide esinemisalad. Piiranguvöönd aitab säilitada kaitseala terviklikkust ja leevendada negatiivset mõju sihtkaitsevööndis olevatele kooslustele (eelkõige ehituslike, metsanduslike ja maaparanduslike tegevuste tõttu veerežiimi muutmist ja väärtuslike koosluste hävimist).

2.5.6.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades määrusega sätestatud erisustega (§-d 7 ja 16).

Piiranguvööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis ei ole selleks kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ega tähistatud. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaüritus ettevalmistamata ja tähistamata kohas on lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul. Füüsilise isiku või eraõigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal (sh õuealal) viibimisel tuleb arvestada keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-des 32, 33 ja 34 sätestatuga. Piiranguvööndis ei paikne nii olulisi loodusväärtusi, et kõikide rahvaürituste korraldamine väljaspool ettevalmistatud kohta peaks olema keelatud või lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Rahvarohke (üle 50 osalejaga) üritus on lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul, et valitseja saaks seada tingimusi looduse kahjustamise vältimiseks, näiteks suunata inimesi vähem tundlikumatele aladele või reguleerida kaitseala külastamise aega.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud metsa majandamine. Looduskaitseadus keelab piiranguvööndis uuendusraied, kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata

teisiti. Kaitsealal on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud turberaie langi suurusega kuni 2 ha ja lageraie hall-lepikutes langi pindalaga kuni 1 ha. Kuusikuid piiranguvööndis ei ole, seega nende raiet kaitse-eeskirjaga ei reguleerita. Vastavalt looduskaitseaduse §-le 31 lõikele 4 võib piiranguvööndis seada raielangi suurusele metsaseadusest erinevaid piiranguid, kui need on vajalikud koosluse või kaitsealuse liigi säilimiseks. Lähtudes Nehatu looduskaitseala kaitse-eesmärkidest on kaitsealal võrreldes metsaseaduses sätestatud lubatud suurima raielangi suurusega seatud kaitse-eeskirjaga suurimale lubatud langi pindalele piirangud. Piiranguvööndi metsad on puhveralaks sihtkaitsevööndis paiknevatele väärtuslikele metsadele, seega on nende metsade säilimine oluline üleminekualana lagedate niiduelupaikade ja metsaelupaikade vahel, vähendades liikidele mõjuvat servaeefekti. Kõige ilmsema ja tugevama efektiga on valgusolude ja sellega seotud tegurite muutumine. Inimtekkeliste tegurite (nt lageraiete) puhul on iseloomulikuks servaeefekti tõttu vähenenud välisteguritest puutumata koosluste siseosa pindala. Seetõttu väheneb liikidele sobilike elupaikade pindala mitte ainult raiete toimumise alal, vaid ka sellega piirnevatel aladel. Uuendusraie langi suuruse piiramisega tagatakse ühtlase sidusa metsamassiivi säilimine, koosluste ja liikide kaitse ning hoitakse ära liiga kiired muutused metsade vanuse struktuuris, kuna välditakse intensiivset metsade majandamist ja hoitakse kooslustes tekkinud häiringute tase madalal. Sagedasemad looduslikud häiringud on esimese rinde puude väljalangemisel 25–50 m läbimõõduga häilude teke. Sarnase mastaabiga ja looduslikku dünaamikat matkivate lankidena tehtud raie meenutab looduslikke häiringuid rohkem kui metsaseadusega maksimaalselt lubatud suurusega uuendusraie langid ning metsakoosluse kui terviku taastumine toimub kiiremini. Suuremate lankide puhul ei uuene lank looduslikult nii efektiivselt, mistõttu taastamisse peab sekkuma inimene. See omakorda viib paigast loodusliku tasakaalu. Kuna lageraiel raiutakse lank lagedaks ühe raiekorraga, on sellest põhjustatud häiring suurem võrreldes turberaiega ning seetõttu on lageraiel lubatud langi pindala väiksem.

Lageraiet saab kaitsealal lubada madalama looduskaitsealase väärtusega metsades, s.o hall-lepikutes. Lageraie on seal põhjendatud, sest need alad on üldjuhul muudest metsadest madalama looduskaitsealase väärtusega. Samuti taastuvad hall-lepikud looduslikult väga kiiresti ja tavaliselt on juba raiele järgneval aastal uus metsapõlvkond kasvama hakanud. Kuna piiranguvööndi kaitse-eesmärgiks on elustiku mitmekesisuse, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse, maastikuilme säilitamine ning koosluste soodsa seisundi tagamine, siis on kaitse-eesmärkide saavutamiseks äärmiselt vajalik kaitse-eeskirjaga täpsustada raietingimusi, et võimaldada piiranguvööndis nii metsa majandamist kui ka loodusväärtuste säilimist. Kaitseala valitsejal on kaitse-eesmärgist lähtuvalt õigus seada tingimusi raielangi kujule, vanuskoosseisule ning raie tegemise ajale. Uuendusraie puhul on kaitseala valitsejale selles küsimuses jäetud kaalutusõigus, et raie lubamisel saaks arvestada konkreetsetes asukohtades olevaid tingimusi, sealhulgas liikide elupaiku, kuna info (nt liikide elupaikade kohta) võib aja jooksul muutuda.

Metsade majandamisel tuleb säilitada koosluse looduslik tasakaal ning liigiline ja vanuseline mitmekesisus. Kaitseala valitseja saab raiete kooskõlastamisel vajadusel seada tingimusi väärtuslike üksikpuude või puugruppide säilitamiseks. See on vajalik, et säilitada puistu liigiline mitmekesisus ja kaitsealuste liikide elupaigad. Säilitatakse väärtuslikke laialehiseid puuliike, samuti vanu õõnsuste ja paksu korbaga lehtpuid, mis on elupaigaks lindudele, nahkhiirtele, samblikele ja sammaldele, sageli leiab neilt ka kaitsealuseid liike. Samuti on vajalik jälgida, et pärast raiet oleks tagatud liigiliselt mitmekesise puistu taastumine. Hooldusraiate käigus tuleb jälgida eri puuliikide järelkasvu olemasolu. Hooldusraiate tegemisel saab taastuva puistu liigilist koosseisu reguleerida. Kasvama jäetakse ja kasvutingimusi parandatakse okaspuudel ning väärtuslikel laialehistel puuliikidel. Oluline on, et pärast uuendusraiet taastuks kasvukohale omane ja ümbritsevate elupaikadega sarnane puistu ning kujuneksid kaitseala eesmärgiks nimetatud liikidele elupaigaks sobilikud metsakooslused.

Ekspertiisi ettepanekul on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud piiranguvööndis ka veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine. Kuigi piiranguvööndisse ei jää sookooslusi ja seal asuvad veekogud on looduslikud ning seega pole nende veetaseme ja kaldajoone muutmine eeldatavalt vajalik, siis piiranguvööndis asub ka näiteks lautrikoht, mille korrastamine võib osutada siiski vajalikuks. Kaldajoone muutmise vajadus võib esile kerkida ka kaitseala läbivate kraavide või muude eesvoolude puhul, näiteks sildade või trupidu uuendamisel. Veetaseme muutmise vajadus võib tekkida kraavide ja eesvoolude hooldamise korral. Seega on otstarbekas jätta kaitseala valitsejale tulevikuks kaalutusotsuse võimalus.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud ehitise, kaasa arvatud ajutise ehitise, püstitamise. Kaitseala tarbeks on lubatud ehitisi püstitada ka ehituskeeluvööndis, mida võimaldab looduskaitseaduse § 38 lõige 7, mis reguleerib ehituskeeluvööndi korra erisusi. Ehitiste hulka kuuluvad muu hulgas teed ning kuivendus-, niisutus- ja tehnovõrgu rajatised. Kaitseala tarbeks võib osutada vajalikuks mõne ehitise (vaatetorni, infotahvli) paigaldamine ehituskeeluvööndisse, mistõttu eeskirjaga seda lubatakse. Kaitseala valitseja lähtub nõusoleku andmisel inventeeritud loodusväärtuste asukohast ning ehitamine on võimalik üksnes kohtades, kus pole inventeeritud kaitsealuste liikide elupaiku ega kaitsealuseid elupaigatüüpe, mida ehitustegevus võib kahjustada.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud roo varumine külmumata pinnaselt. Roo varumine külmumata pinnaselt võib oluliselt kahjustada tallamistundlikke niiskeid kooslusi, pinnast ja taimestikku, mille taastumine on väga aeglane. Kui pilliroo varumine toimub käsitsi või pinnast mittekahjustavate masinatega, on võimalik lubada pilliroo varumist ka külmumata pinnasel väljaspool lindude pesitsus- ja rändeperioodi.

2.5.6.3. Keelatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine. Maaparandussüsteemina käsitletakse maaparanduse eesmärgil (s.o maatulundusmaa viljelusväärtuse suurendamiseks või keskkonnakaitseks – maaparandusseaduse § 2) maatulundusmaa kuivendamiseks ja niisutamiseks ning keskkonnakaitseks vajalike ehitiste kogumit, mis on kantud või kavas kanda maaparandussüsteemide registrisse. Muudel eesmärkidel rajatavate kuivendus-, niisutus- või muude selliste rajatiste (näiteks üksikkraavid, drenaaž hoonete aluse pinnase kuivendamiseks, hoonete säilimiseks vajaliku pinnase kandevõime tagamiseks) rajamisele kohaldatakse ehitusseadustiku ja kaitse-eeskirja ehitamist reguleerivaid sätteid (vt § 7, § 11 punkt 5 ja § 15 punkt 2). Maaparandussüsteeme rajatakse liigniisketesse kohtadesse, kuid Nehatu looduskaitsealal levivad liigniisked sookooslused on kaitseala peamiseks eesmärgiks, seega ei tohi sealsete koosluste säilitamiseks veerežiimi muuta. Veerežiimi muutmine kahjustab elupaigatüüpide soodsat seisundit ja põhjustab muutusi koosluste liigikoosseisus. Samuti on piiranguvööndis keelatud maavara kaevandamine, kuna see hävitab kaitsealused kooslused, ning puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, kuna see vähendab eluslooduse mitmekesisust ja on vastuolus ala kaitse-eesmärgiga. Keelatud on biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine, välja arvatud põllu- ja õuemaal, sest see kahjustab otseselt looduslikke elupaiku ja poollooduslikke kooslusi ning nende soodsat seisundit, kuna põhjustab muutusi liigilises koosseisus. Biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine piiranguvööndisse jäävatel põllu- ja õuemaadel ei kahjusta kaitse-eesmärke, kuna nendele aladele ei jää looduskaitsealiselt olulisi väärtusi.

Puidu kokku- ja väljavedu võib toimuda vaid külmunud pinnaselt, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul, kui pinnas seda võimaldab. Metsamaterjali kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt võib kahjustada tallamistundlikku maapinda ning taimestikku. Kaitseala valitsejal on võimalik tulenevalt konkreetsetest oludest hinnata, kas puidu kokku- ja väljavedu

külmumata pinnaselt on võimalik ilma kahjustamata kaitseala loodusväärtusi.

3. Menetluse kirjeldus

Nehatu looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu avalik väljapanek toimus 20. veebruarist 23. märtsini 2018. a Lääneranna Vallavalitsuses ning Keskkonnaameti Haapsalu ja Pärnu kontoris. Teated avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 15. veebruaril 2018. a üleriigilise levikuga ajalehes Õhtuleht, 15. veebruaril 2018. a kohalikus ajalehes Pärnu Postimees ning 17. veebruaril 2018. a kohalikus lehes Lääne Elu. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 14. veebruaril 2018. a. Kaitse-eeskirjaga sai tutvuda ka Keskkonnaameti veebilehel. Kaitse-eeskirja eelnõu avalik arutelu toimus 16. aprillil 2018. a Kõmsi rahvamajas ja sellel osales 11 inimest.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti teated kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta Lääneranna Vallavalitsusele, Riigimetsa Majandamise Keskusele, Keskkonnainspeksioonile, Nehatu Külaseltsile, Veeteede Ametile, Vatla Jahiseltsile ja Pärnumaa Jahimeeste Liidule ning kaitsealal paiknevate kinnistute omanikele. Eramaaomanikke, kellele kirjad saadeti, oli kokku 77, sh kaasomanikke 32. Kirjas oli märkus, et juhul kui Keskkonnaametile ei ole 32 päeva jooksul vastatud, siis loetakse, et adressaat on kaitse-eeskirja eelnõuga nõus. Kirjale oli lisatud kaitse-eeskirja määruse eelnõu. Keskkonnaametile esitasid kirjalikult oma ettepanekud kaks maaomanikku, lisaks esitati üks ettepanek 16. aprillil toimunud avalikul arutelul (vt tabel 2).

Tabel 2. Maaomanike seisukohad

Maaüksus	Ettepaneku kokkuvõte	Menetleja otsus
Aadu (86301:001:0139)	Jätta kaitsealalt välja maaüksusel asuvad hoonete varemed.	28.03.2018 saadetud vastuskirjas viitas Keskkonnaamet, et soovitud ala on juba kavandatud kaitse alt välja arvata.
Kopli (86301:001:0003)	Jätta kaitsealalt välja maaüksusel asuv marjaaed ja köögiviljakasvatusala ning osa maaüksusel asuvast metsamaast.	Keskkonnaamet tegi alal 06.04.2018 paikvaatluse, mille käigus seal olulisi looduskaitset vajavaid väärtusi ei tuvastanud. Sellest lähtuvalt nõustus Keskkonnaamet ettepanekuga.
Kiisa maaüksus (86301:001:0155)	Lubada maaüksust läbiva kraavi puhastamist.	Nimetatud kraav jääb uue kaitse-eeskirja kohaselt osaliselt Muriste ja Nehatu sihtkaitsevööndisse ning osaliselt Nehatu piiranguvööndisse. Piiranguvööndis osas kaitseala kaitse-eeskiri kraavide hoiutöid ei reguleeri ja seal on see tegevus lubatud. Sihtkaitsevööndis asuvad kuivenduse suhtes tundlikus sookooslused. Seetõttu on seal vajalik, et potentsiaalselt olulise mõjuga tegevused, nagu kuivenduskraavide hoiutööd, toimuksid kaitseala valitseja (Keskkonnaamet) nõusolekul. Kaitseala valitseja hindab kuivendus-kraavide hoiutööde potentsiaalset mõju ala

		loodusväärtustele ning samas hooldamata jätmisel tekkida võivad kahju, sh eramaal asuvale tulundusmetsale. Tegevust saab lubada, kui see ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärke.
--	--	---

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku.

Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunktiga 66 on Natura 2000 võrgustiku linnualaks esitatud Väinamere linnuala. Sama korralduse lisa 1 punkti 2 alapunktiga 517 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Väinamere loodusala. Seetõttu tuleb Nehatu looduskaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Väinamere loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile nr 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 12. detsembri 2017. a rakendusotsusega (EL) 2018/41, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu üheteistkümnnes uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2017) 8255 all, ELT L 15, 19.1.2018, lk 199–350).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult leiduvate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunkti 66 kohaselt jääb Nehatu looduskaitseala Väinamere linnualale. Nehatu looduskaitsealal on olulisteks kaitse-eesmärkideks mitme linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliigi kaitse.

Kaitseala laienemise ja uute teadmiste tõttu kaitse all olevate loodusväärtuste kohta tehakse pärast määruse jõustumist Euroopa Komisjonile ettepanek täiendada Väinamere linnuala kaitse-eesmärke järgmiste Nehatu looduskaitsealal asuvate linnuliikidega: luha-sinirind (*Luscinia svecica cyanecula*) ja soo-loorkull (*Circus pygargus*). Väinamere loodusala kaitse-eesmärkideks on kõik Nehatu looduskaitsealal kaitstavad elupaigatüübid.

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek muuta Väinamere linnu- ja loodusala piire. Väinamere loodusala piiri muutmisel arvatakse loodusalast välja õuealad, põllumajandusmaad ning alad, kus elupaigatüpe ei ole, loodusalasse arvatakse sisse peamiselt kõrge väärtusega soo- ja metsakooslused. Kuna kaitsealasse liidetavad alad on kokku 23 ha ning kaitsealalt välja arvatavad alad on kokku 37 ha, siis piirimuudatuste tõttu muutub linnu- ja loodusala üldpindala 14 ha võrra väiksemaks.

Täielikult arvatakse Natura 2000 võrgustikku kuuluvast alast välja katastriüksused katastritunnusega 19502:001:0005, 19502:001:0217, 19502:001:0075, 19502:001:0059, 19502:001:0176, 19502:001:0006, 86301:001:0069, 86301:001:0220, 86301:001:0091, 86301:001:0124, 86301:001:0212, 19502:001:0239, 19502:001:0025, 19502:001:0187, 19502:001:0252, 19501:001:0446, 19501:001:0447, 86301:001:0174, 86301:001:0221, 86301:001:0164, 86301:001:0010, 86301:001:0093, 86301:001:0133, 86301:001:0153, 86301:001:0317, 86301:003:0112 ja 86301:001:0161.

Väinamere loodus- ja linnuala piiride muutmisega liidetakse Natura 2000 võrgustiku alade hulka katastriüksused katastritunnusega 19502:001:0098, 86301:001:0333, 86301:001:0236, 86301:001:0088 ja 86301:001:0227.

Natura 2000 võrgustikku kuuluva ala osakaal väheneb varem tervikuna või osaliselt võrgustikku kuulunud katastriüksustel katastritunnusega 19502:001:0307, 19502:001:0099, 19502:001:0870, , 86301:001:0003, 86301:001:0175, 86301:001:0154, 86301:001:0106, 19502:001:0029, 19502:001:0560, 86301:001:0113, 86301:001:0223, 86301:001:0139, 86301:001:0031, 86301:003:0215, 86301:003:0212, 86301:001:0189 ja 86301:001:0338.

Natura 2000 võrgustikku kuuluva ala osakaal suureneb katastriüksustel katastritunnusega 19502:001:0153, 19502:001:0084, 19502:001:0154, 19502:001:0241, 19502:001:0155, 19501:001:0469, 86301:001:0100, 86301:001:0336, 86301:001:0219, 86301:001:0219, 86301:001:0222.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Kaitseala piiride muutmine ja kaitse-eesmärkide täpsustamine aitab kaasa väärtuslike soo- ja metsakoosluste, poollooduslike koosluste ning ohustatud ja haruldaste liikide säilitamisele ja nende soodsa seisundi saavutamisele. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue määruse kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav

õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Nehatu looduskaitsealaga hõlmata ala on juba suuremas osas riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Selle käigus ei esitatud vastuväiteid, et määruse jõustumine takistaks kehtivate planeeringute teostamist ei laekunud. Looduskatseseaduse § 9 lõike 7¹ punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üheks eesmärgiks saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis omavad puutumust antud eelnõuga.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maa-maksutulude mõningane vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 11 kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskatseseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Nehatu looduskaitseala kaitse-eeskirja tsoneeringu kohaselt arvatakse 72 ha varem piiranguvööndisse ja hoiualale kuulunud ala sihtkaitsevööndisse. Varem sihtkaitsevööndisse kuulunud 1,4 ha arvatakse piiranguvööndisse. Kaitseta ala arvatakse sihtkaitsevööndisse 5,1 ha. Samas arvatakse 26 ha varem piiranguvööndisse ja hoiualale kuulunud ala kaitse alt välja. Sellest tulenevalt laekub maamaksu Lääneranna vallale vähem ligikaudu 781 eurot aastas.

Vastavalt looduskatseseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Kriteeriumid, mille järgi kaitstavat loodusobjekti sisaldavat kinnisasja omandatakse, on sätestatud Vabariigi Valitsuse 8. juuli 2004. a määruses nr 242 „Kaitstavat loodusobjekti sisaldava kinnisasja riigi poolt omandamise ja ettepanekute menetlemise kord ning kriteeriumid, mille alusel loetakse ala kaitsekord kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist oluliselt piiravaks, ning kinnisasja väärtuse määramise kord ja alused” (edaspidi *kord*). Korra § 3 lõike 1 kohaselt omandab riik kaitstava loodusobjekti kaitse korraldamise eesmärgil kokkuleppel kinnisasja omanikuga kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab ning mis asub kogu ulatuses kaitsealal, hoiualal või püsielupaigas või sisaldab kaitstavat looduse üksikobjekti. Korra § 31 lõiked 2 ja 3 sätestavad juhud, kui kaitseala sihtkaitsevööndis ja piiranguvööndis on kaitsekorra tõttu kinnisasja sihtotstarbeline kasutamine oluliselt piiratud. Kaitseala piiranguvööndis paiknevate eraomandisse kuuluvate katastriüksuste sihtotstarbeline kasutamine vastavalt korrale oluliselt piiratud ei ole.

Kaitsealale tekib pärast kaitse-eeskirja kinnitamist umbes 23,6 ha ulatuses kinnisasju, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab. Maa-ameti tehingute andmebaasi alusel toimus Lääneranna vallas 2017. aastal 2495,12 ha maatulundusmaaga 236 tehingut kogusummas 6 747 826 eurot, seega on ühe hektari hind keskmiselt 2704,4 eurot ning täiendava omandamiskohustusega 23,6 ha maatulundusmaa sihtotstarbega eramaa riigile ostmise korral oleks selle hind umbes 63 824 eurot. Tegemist on hüpoteetilise summaga, kuna maid omandatakse riigile maaomaniku taotluse alusel ning arvestades seni esitatud maade omandamise taotluste hulka, on huvi maade riigile müümise vastu eeldatavalt tagasihoidlik ja määruse jõustumine ei avalda olulist mõju juba võetud kohustustele. Vajalike vahendite lisataotlust menetletakse üldises korras riigieelarve koostamise protsessis kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga ja arvestades eelarvelisi võimalusi.

Natura 2000 alal asuvale erametsamaale on õigus taotleda toetust, mida makstakse Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) ning kaasfinantseeritakse Eesti riigi eelarvest. Toetuse eesmärk on kompenseerida metsaomanikele osaliselt looduse kaitsmise tõttu metsast saamata jäävat tulu. Toetuse andmise tingimused ja kord on kehtestatud 22. aprilli 2015. a määrusega nr 39 „Natura 2000 erametsamaa toetus”, mille kohaselt on toetuse määr piiranguvööndis, hoiualal ja projekteeritaval alal asuva metsaala ühe hektari kohta 60 eurot aastas ja sihtkaitsevööndis asuva metsaala ühe hektari kohta 110 eurot aastas. Nehatu looduskaitseala uue tsoneeringu järgi suureneb erametsa osakaal sihtkaitsevööndis 24,6 ha ja väheneb piiranguvööndis 10,7 ha. Kuna toetuse määr on piiranguvööndis ja hoiualal sama, on need käesoleva hinnangu andmisel võrdustatud. Kaitseala kaitse-eeskirja uuendamiseiga suureneb Natura 2000 erametsatoetuste hinnanguline maksumus riigile 2064 euro võrra aastas. Metsatoetuse taotlejate arv on viimastel aastatel jäänud u 70% juurde võimalikust taotlejate arvust. Seega võib prognoosida tegelikult lisakuluks umbes 1444,8 eurot aastas.

Riigimetsa läheb kaitse all mitteolevast metsast täiendavalt sihtkaitsevööndisse 13,4 ha (sellest küps või valmiv mets 1,3 ha). Hoiualalt ja piiranguvööndist läheb riigimetsa sihtkaitsevööndisse 282,1 ha (sellest küps või valmiv mets 231,9 ha). Kaitse all mitteolevast metsast läheb piiranguvööndisse 0,8 ha metsa (sellest küps või valmiv mets 0,1 ha). Kehtiva kaitsekorra järgi piiranguvööndis ja hoiualal olevast metsast arvatakse kaitse alt välja 5,6 ha (sellest küps või valmiv mets on 0,1 ha).

Vastavalt RMK arvutustele vähendab range kaitse (kaitseta ala sihtkaitsevööndisse minemisel) puidukasutuse tulu Pärnu maakonnas keskmiselt 124 eurot hektari kohta aastas. Seega väheneb tulu kaitse all mitteoleva riigile kuuluva metsamaa sihtkaitsevööndisse arvamisel 1661,6 (küpse ja valmiva metsa järgi 161,2) euro võrra aastas.

Hoiuala ja piiranguvööndi metsade majandamine oli varem kitsendatud ja vastavalt RMK arvutustele on majanduspiirangutega metsade kavandatav raiemahtuks ligikaudu 1/10 majandusmetsa lankide keskmisest (Pärnumaal 12,4 eurot hektari kohta aastas). Seega väheneb kaitsekorra muutmisel puidukasutuse tulu selles piirkonnas 3498 (küpse ja valmiva metsa järgi 2875,6) euro võrra aastas.

Kaitse all mitteoleva metsa piiranguvööndisse arvamisel väheneb puidukasutuse tulu 9/10 majandusmetsa lankide keskmisest (Pärnumaal 111,6 eurot hektari kohta aastas), seega väheneb kaitsekorra uuendamisel tulu nendel aladel 89,3 (küpse ja valmiva metsa järgi 11,2) euro võrra aastas. Samas kaitse alt (hoiualast ja piiranguvööndist) välja arvamisel tulu samavõrra suureneb. Seega suurendab nende alade kaitse alt välja arvamine tulu 625 (küpse ja valmiva metsa järgi 11,2) euro võrra aastas.

Arvestades lisanduvate piirangutega alal asuva küpse ja valmiva metsa osakaalu, kus lähima kümne aasta jooksul oleks võimalik piirangute muutmiseta raiet teha, on saamata jääv tulu keskmiste määrade järgi ligikaudu 4623,9 (küpse ja valmiva metsa järgi 3036,8) eurot aastas. Lisaks tuleb arvestada sellega, et suur osa kõnealustest küpsetest ja valmivatest metsadest on madala boniteediga ja asub märgalade vahetus läheduses niiske pinnasega aladel, kus puidu väärtus ja seega eeldatav tulu hektari kohta on keskmisest väiksem ning raie tegemine ebasobiva pinnase tõttu raskendatud või ebatulus. Keskkonnaagentuuri uuringu kohaselt jääb keskmiselt 40% raieküpsetel aladel väljastatud metsateatistest realiseerimata muudel põhjustel (ebasoodsad ilmastikuolud, puiduturu olukord jne).

Poollooduslike koosluste hooldamisega seoses ei kaasne riigile määruse kehtestamisega lisakulusid, kuna hooldatava ala maht kaitseala laiendamiseiga ei suurene.

Erinevate looduskaitseliste toetuste ja maa riigile omandamise kulud ei ole seejuures summeeritavad, vaid välistavad teineteist ehk juhul, kui maa riigile omandatakse, siis kaob ära toetuste maksmise kohustus. Kui makstakse toetusi, ei ole samal ajal selle kinnisasja osas riigile omandamise kulutusi.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Määruse vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Ministriumid kooskõlastasid eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.